Ի. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 5272 — 4/17 ՅՈՒՆԻՍ 1903 — ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ — 21 ՐԷՊԻԼ ԷՎՎԷԼ 1321 — Ի. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 5272

درعلیه ده غلطه ده آره‌ویك غزتهسی ادارهخانهسنه

Նամակ կամ որ եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳԵՐԳԻ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՊՈԼԻՍ, Ղալաթիա, Քամանիսо փողոց թիւ 8

Les Annonces sont reçues
à la Direction du Journal "ARÉVELK,,
Galata, CONSTANTINOPLE

20 ՓԱՐԱ 20

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ. ԳՐԱԿԱՆ եւ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոյսոյ եւ գաւառներու համար տարեկան	140	դրս
» » » » վեցամսեայ	70	»
» » » » եռամսեայ	40	»
Օտար երկիրներու համար տարեկան	40	ֆր.
» » » վեցամսեայ	20	»

Դրամի փոխարէն փոստայի փուլ կ'ընդունուի, 115 դրուշի փուլը 100 դրուշի հաշուով:
Տեղական Թղթատարի ծախքը բաժանորդաց կը վերաբերի:

Տանուցմանց համար պէտք է դիմել ուղղակի խմբագրատուն:

20 ՓԱՐԱ 20

ԱԶ ՈՒ ԶԱԽ

ՅԻՒՆԱՆՑ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ

Հիւանդանոցի ներքին հիւանդութեանց բաժնին բժշկապետ Տոքթ. Տաղաւարեան էֆֆէնտի, Հոգաբարձութեան որոշմամբ, կը բանակցի Նորակազմ Տիկնանց Խնամակալութեան Նախանդամ Տիկին Զարեհ Տիլպէրի հետ, խնամակալութեան ապագայ գործունէութեան բնոյթն ու սահմանները որոշելու համար:

Այդ գործունէութեան սահմանները կրնան շատ տարածուն չըլլալ, բայց օգուտը որ պիտի ծագի, շատ մեծ պիտի ըլլայ Ս. Փրկչեան հաստատութեան հաւասարապէս բոլոր ճիւղերուն ալ համար: Դուքի, բարեսիրութեան հետ առնչութիւն ունեցող գործերու մէջ, կին տարին օգտակարութիւնը անբաղդատելի է պարզապէս: Կինը աղբիւրն իսկ է այդ ղդացումներուն, որոնք երբեք չեն մարիր, նոյն իսկ անոր ամէնէն ալաւսերամ ու անկեալ տիպարներուն քով:

Մեր մէջ, հանրային–բարեսիրական ձեռնարկներ եւ հաստատութիւններ բազմաթիւ առիթներ ունեցած են կին տարրին շնորհակալ, նոյն իսկ երախտաշարտ ըլլալու: Օրինակի համար վարժարաններու բարգաւաճման ու յառաջդիմութեան սատարելու եռանդով վառուած եւ ընկերային շատ բարձր դիրքերու վրայ դտնուող կիներ ունեցած ենք, որոնք ամէն նախապաշարում, ամէն նկատում ոտքի տակ առած, դռնէ դուռ, վաճառատուն վաճառատուն շրջած են, այս կամ այն վարժարանին ի նպաստ օգնութիւն մը ձեռք բերելու համար: Եւ ասիկա ըրած առնելին, յաճախ նստած խորհրդակցած եւ ընկերակցած են իրենց մէջ չա՛տ համեստ դիրքի տէր կիներու, նոյն իսկ իրենց կողմէ արհամարհուած «վարժուհիի կոտրներու» հետ,— ինչպէս կ'անուանէին, կիներ՝ որոնցմէ սոխալած էին հեռու մնալ, իրենց ընտանեկան դիրքին չվնասելու, իրենց տան կարգ ու սարքին եւ աւանդութիւններուն հաւատարիմ մնալու համար:

Բայց ոչ մէկ զոհողութիւն մեծ երեւցած է իրենց աչքին: Խօսելի, բամբասուելի, այլանուելի, վերջապէս ամէն բան աչքերնին առնելով պարահանդէսներու, նուագահանդէսներու կարգադրութիւններով զբաղած են, բարեգործական հանդիսութիւններ կազմակերպած, դպրոցներու ի նպաստ հանդանակութիւններ կատարած, դիմումներ (ըրած: Դուքը, բարեսիրութիւնը դիւրաւ կրնան այս արդիւնքը առաջ բերել, որչափ ատեն որ կիներու վրայ է խնդիրը: Անոնցմէ ոչ ոք հոգ ըրած է թէ ընտանեկան նախապաշարումներու եւ աւանդութիւններու լուծին սիրահար կիներ լաւ աչքով չեն նայիր իրենց գործունէութեան, եւ նոյն իսկ կ'ամօթեն զիրենք: Այդ անպատեհութեան փոխարէն՝ հանրային–բարեսիրական ձեռնարկի մը նպաստով ըլլալու գոհունակութեամբ կրցած են մխիթարել զիրենք, եւ աւելի ինքզինքնին հպարտ զդացած են քան թէ նուաստացած:

Արդիւնքը արհամարհելի բան մը չէ՛ եղած: Ընդհակառակը: Բազմաթիւ վարժարաններ մեր կիներու այդ գովելի գործունէութեան շնորհիւ ապրած են երկար ատեններ, եւ շատ ալ փայլուն կերպով մը: Բարեգործական անհամար ձեռնարկներ նոյն այդ գործունէութեան շնորհիւ յաջողութիւն գտած են, եւ,— ամէնէն էականը,— բարեգործութեան զդացումը սկսած է աւելի դրական կերպով մը տարածուիլ մեր բարեկիրթ տուներուն մէջ:

* * *

Այսպէսէն իսկ կ'երեւայ թէ Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան ըրած կարգադրութիւնը որչա՞փ օգտակար կրնայ դառնալ հաստատութեան: Կին տարրը ո՛չ թէ միայն պէտք է, անոր ինչպէս ծնունդառած բարեսիրական զդացումը տարածելու, անոր օգտին դուրսէն օգնելու համար, այլ նաեւ անհրաժեշտ է անոր ներքին պահանջներուն ու կարգադրութիւններուն գոհացումն ու բարելաւումը յաջողցնելու համար: Որչա՞փ պահանջներ ունի Ս. Փրկչեան հաստատութիւնը՝ որոնք կնոջ ձեռքերու կը կարօտին, որչա՞փ գործեր կան անոր մէջ զորս երիկամարդոցմէ աւելի կիներ պիտի կրնային լաւ ու յաջող ընթացքի մը մէջ դնել:

Տիկնանց խնամակալութիւնը որ կազմուեցաւ, այդ տեսակէտով ալ իր առանձին օգտակարութիւնը պիտի ունենայ հաստատութեան: Իր անդամները ծանօթ անուններ ունին, եւ ծանօթ են մանաւանդ իրենց գեղեցիկ համբաւով ու բարեգործական հակումներով. Հոգաբարձութեան համար այս պարագան կրնայ յաջողութեան նախաքայլը համարուիլ, եւ յոյս կուտայ մեզի թէ այդ խնամակալութիւնը պիտի կրնայ նշանակելի գործունէութիւն մը ունենալ, եւ իր կարգին սատարել այդ բազմակարօտ հաստատութեան՝ որուն որչա՞փ խնամք տարուի քիչ է նորէն:

ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

ԳԱՒԱՌԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԲԱԴԷՆԻ ՈՐԲԱՆՈՑԻՆ ՇՈՒՐՋԸ

Թանի որ գործնականը կը նախադասուի, հացի խնդիրը մեր գլխաւոր մտածումը կը կազմէ, մանաւանդ երբ կեանքի բազմավաստակ կռուին մէջ յաջողելու համար պէտք ունինք դրական միջոցներու, դաւառ. որբանոցներուն՝ արհեստանոցներու վերածուելու պատ. որոշումը, ըստ իս, գեղեցիկ գաղափար մը, լուրջ կարգադրութիւն մըն է:

Եւ այնպիսի ժամանակ մը, ուր, Բաղէշի որբանոցը, Նպաստից Սնուցիչն ստանալիք նպաստին դադարմամբ տեղական միջոցներով հարկ եղածը հոգալու դատապարտուած՝ դաւառ. միւս որբանոցներու շարքէն դուրս, բարեխտութիւնը կ'ունենայ իր նորահաստատ — կամ հաստատուելիք — արհեստանոցին համար օժանդակութիւն գտնելու կեդրոնէն, Բաղէշցին զարմանալի անտարբերութեամբ մը կը վերաբերուի այդ բացառիկ չնորհին հանդէպ: Ո՞ր քաղաքացին բախտաւոր չպիտի համարէր զինքը, տեսնելով իր որբանոցը ի շարս այդ մէկ երկու նպաստնկալ արհեստանոց–որբանոցներու, մանաւանդ տրամադրելի ունենալով 80 ոսկիոց զանազան արհեստներու վերաբերեալ ընտիր գործիներու հաւաքոյթ մը՝ զոր երբեակ ամիսներ առաջ Խարբերդի բողոքական միսիոնար Մր. Ճօրճ Նաբ Անգլիոյ մէջ կատարած հանդանակութեան մը արտադրոյթով զընած ու Բաղէշի որբանոցին նուիրած էր, խնդրանօք հանդուցեալ Խաչմանուկ էֆ. Պասմաճեանի (նախկին Դանձապետ–Հոգաբարձու որբանոցին): Ինչո՞ւ չչնան օգտաւիլ վերոյիշեալ յարգելի միսիոնարին՝ հարկ եղած վարպետները ղրկելու պատրաստակամութենէն, ու թոյլ տան որ ան բառնալով այս չնորհը իրենցմէ՝ ուրիշ նպատակայարմար հաստատութեան մը տայ, ինչպէս յայտարարած ալ է:

Անոնց կ'ուղղեմ խօսքերս, որոնց ուղղուած է Պարիարքարանի ընթացիկ տարւոյ յունվարի պաշտօնագիրը՝ որբանոցներու կազմակերպութեան ծրագրով հանդերձ, որ դժբախտաբար փոչոտելու վրայ է Առաջնորդարանի մէկ նամակատուփին կամ գզրոցին մէջ:

Հոս, տեղն է քանի մը խօսք աւելցուցեալ արդի որբանոցին վրայ՝ որ տագնապալի չրջաններ կը բոլորէ նիւթական աննախանձելի ու աղքատիկ վիճակի մը մէջ: Բաղէշցին գրեթէ միշտ անտարբեր դտնուած է աղգօգուտ այսպիսի հաստատութեանց հանդէպ, եւ ո՛ եւ է զոհողութեան պատրաստակամութենէն իսպառ հեռու: Անցեալ տարի որբանոցի փակման վախուն՝ ենթակայ՝ առհասարակ մասնակցեցան ոմանց նախաձեռնութեամբ բացուած հանգանակութեան մը՝ դժբախտաբար մասնակցած ըլլալու համար միայն, զի Հոգաբարձութիւնը դեռ չկրցաւ գանձել շատերէ, նշանակուած նուէրները: Այսօր՝ մինչ սովորական ու յաւիտենական անտարբերութեամբ մը Բաղէշցին կը սպասէր իրերու ելքին, ահա կը ներկայանայ բարեսիրական զդացումներով տոգորուն անձ մը՝ որքանոցին տարեկան ծախքերը ապահովելու տրամադրութեամբ: Այդ անձը Բէմպրիճի համալսարանի առաջին Բրոֆէսէօր Մր. Հերիսըն է, անդամ Անգլ. Բարեսիրաց Ընկերութեան մը, որ քանի մը օր առաջ փափաք յայտնելով այցելելու մեր որբանոցը, Բոլոր. Բարոնչին ընկերակցութեամբ այցելած է հոն եւ քանի մը հարցումներէ յետոյ յայտնած է իր այդ բարերարական փափաքը: Բաղէշցին որ կը նախընտրէ յաւէտ նպաստ ընդունիլ քան նպաստել, գրկաբաց ու սիրով ընդունած է այս առաջարկը, սա պայմանաւ որ, անոնք (Բոլոր.ականները) առանց բանի մը միջամտելու՝ մատակարարական մասին միայն խառնուին: Պատասխանը չառնուեցաւ դեռ, հետեւաբար եւ շօշափելի արդիւնք մը չունեցաւ յարգելի Անգլիացին առաջարկը եւ բարեսիսական առատաձեռնութիւնը:

Կը լսենք որ, 10 ոսկիի բացառիկ, առանց առնչիւ ըլլալու, նուէր մը ըրած է արդէն: Տա՛ր Աստուած որ բրօթէսէորը ակնոյ չկախէր նախանձորներու չարամիտ յորդորներուն եւ կատարէր իր բարեսիրական առաջադրութիւնը:

Բաղէշ — ՄԵՂԼՈՒԿ

ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵՆԷՆ

ԱՆԹՕՆԻՕ ՏԷ ԼԱ ԹՐԻԷՊԱ

Անթօնիո տէ լա Թրիւէպա, Բիսկայի մէջ աղքատիկ ծնողքի զաւակ (1821ին ծնած) Վիլպաղիր է ու կը կոչուի Սպանիոյ Գէտանմէին, առանց սակայն միչտ ժողովուրդին բանաստեղծն ըլլալու: Իրապէսլա Բ.ի օրով, նախ պաշտօնական պատմագիր (historiografe) թագուհիին բանաստեղծն եղած էր: Վիքթոր Հիւկոյի պէս, իր երկասիրութեան նկատմամբ պիտի կրնար ըսել. «Ցօղունը միչտ մեղեսոյն է, բայց ծաղիկը՝ տարբեր»: Այս ծաղիկը, իր երգերու կրկին հաւաքածուներուն մէջ, իր բարոյական էպերու ստուարաթիւ հատորներուն մէջ եւ նոյն իսկ իր պատմական վէպերուն մէջ, լոկ դաչտային ծաղիկ մըն է, պարզ, համեստուկ, որ միամտութեան սիրաբնոյթ բոյր մը կ'արաչէէ: Կրօնը, ընտանիքը, բնութեան տեսարանները, գեղանկարները, իր նորավէպերուն համար ասոնցմէ զատ ուրիշ ներշնչումներու, ուրիշ զարդերու հետամուտ չեղաւ, առարկներ՝ որոնք հեչտալի թարմութիւնով մը օժտուած են: Ան կը յուսար թէ բանաստեղծութիւնը կրնայ նպաստել ժողովրդային վերածնումին, երբոր կը տաղաչափէր իր cantos infantilosի հիանալի յանկերգերն ու իր libro de los cantoresի քաղցրանուագ մրմունջները: Բիսքայեան ժողովրդային աւանդութիւնները, Թրիւէպայի զրոյցներուն մէջ կը վերակենդանին արտակարգ թարմութիւնով մը ու արտայայտումով մը, ինչպէս կարելի է գաղափար մը կազմել հեղինակին հետագայ կրկին գրուագներէն, զորս կը ծանօթացնենք Արեւելքի ընթերցողներուն:

Ա

ՊԻՍԿԱՅԻ ԴԱՇՏԱՆԿԱՐԸ

Վիսկայի մէկ հովիտը չրջապատող լեռներէն մէկուն գագաթին վրայ կը բարձրանան չորս տնակներ, աղաւնիներու կը կատարելագործուէր այն թռչունը, որ յետոյ պիտի երթար աւեր սփռել ուզեղներու եւ սիրտերու մէջ: Ժողովրդեան բոլանդակ արբեցութիւնը իր սերմ կը ննջէր այդ խոր ու խուլ նկուղներուն մէջ: Կը բաւէր զանոնք բանալ ու անոնց պարունակութիւնը տարածել ամբողջ աշխարհի վրայ, որպէս զի հիւանդութիւնը, սկարութիւնը, թշուառութիւնը ու ոճիրը ծնունդ առնէին, ալքոլամոլութեան այդ հրէշային ծաղիկները, ինչպէս կանանչագեղ հունձքը՝ երկնքի ցօղին տակ:

Տակառներու շարքերուն մէջէն անցնելով, որոնք կամարակապ սրահներու խոնաւ օդին մէջ կ'արձակէին թափանցող բոյր մը, Բրիսթիան այդ խորհրդաւորութիւնները կ'ընէր ու իր ճակտին վրայ առաջ կուգար ցաւագին ծալք մը: Գիտէր թէ մոռցուած ըմպելին ինչ գարշելի փորձութիւններու կ'ենթարկէ մարդս: Դրեթէ կը զղջար, քիչ մը առաջ խստ կերպով վարուած ըլլալուն համար երկու գինովներուն նկատմամբ, զոր խոչտանգելով փոխադրութեան ծախք, մաքս, ծախսում է գինւոյը 12 կօպէկով: Պատճառն այն է, որ ռուսաց կառավարութիւնը պրէմիա է տալիս շաքար տանողներին եւ ահա այդ միջոցով ռուսական շաքարը կարողացել է դուրս հանել Պարսկաստանից ֆրանսիական շաքարը: Եթէ պրէմիան վերցնվի շաքարի վրայից, դուցէ էլի ֆրանսիական շաքարը սկսէ գրաւել պարսկական վաճառականները: Կան, ի հարկէ, ռուսական եւ այնպիսի ապրանքներ, որոնք, որակութեան կողմից բարձր են եւրոպականից եւ բաւական էժան ու առանց պրէմիայի էլ կարողանում են տարածվել, բայց այդ տեսակները սակաւ են:

Զննելով այդ բոլոր հանգամանքներին պէտք է ասել, որ այնու ամենայնիւ, ռուսական ապրանքները վերջին 5 տարվայ ընթացքում սկսել են զօրեղ մրցութիւն կատարել եւրոպական հետ եւ արդէն մենք տեսանք, որ 1902 թ.ին Պարսկաստան մտած ապրանքի 30,000,000 թուման ընդհանուր գումարից $11\frac{1}{2}$ միլիոնը Ռուսաստանի բաժինն է ընկնում, ուրեմն միակ Ռուսաստանը կարողանում է մտցնել ապրանք Պարսկաստան աւելի քան մի երրորդ մասը, մինչդեռ միւս երկիրները —Անգլիա, Գերմանիա, Աւստրիա, Ֆրանսիա, Թիւրքիա, Բելգիկ եւ այլն միասին մտցնում են $\frac{2}{3}$ մասը:

Այդ աջողութեան մի պատճառը եթէ վերագրենք պրէմիաների սիստեմին, ինչպէս–Դազվին խճուղու չինութեան, մի այլ պատճառն էլ պէտք է որոնել ռուսական առեւտրական կամ փոխատու բանկերի հաստատութեան թէհրանում, Բաշտում եւ Թաւրիզում. այդ բանկերը հնարաւորութիւն են տալիս պարսիկ վաճառականներին կրեդիտով ապրանք բերել Ռուսաստանից եւ պարսիկ վաճառականը աւելի ձեռնտու է համարում ու յարմար իր տեղը նստած ապրանք ստանալու, քան ապրանքի ետեւից գնալու Եւրոպա կամ կոմիսներների միջոցով բերելու ու դանազան ռիսկերի ենթարկվելու: Բանկային գործունէութեան այդ սիստեմը, որ սկսել է գործադրել պ. Գրուբբէ, Պարսկաստանի ռուսաց բանկերի ընդհանուր կառավարիչը, ինչպէս շատ ճիշտ է նկատում ռուսական մի լրագրի թղթակիցը, աւելի դործ է կատարել վերջին մի քանի տարվայ ընթացքում ռուսաց առեւտրի եւ ռուսական հեղինակութեան զարդացման համար, քան չէ կատարել դիպլոմատիան տաս տարվայ ընթացքում:

Հետեւեալ վիճակագրական տեղեկութիւնները աւելի նկատողական կերպով ցոյց կը տան ռուսական առեւտրի վիճակը Պարսկաստանում. 1901 եւ 1902 թուականների ընդհանուր 25 եւ 30 միլիոն թուման ներմուծութեան առարկաները հետեւեալ կերպով են դասաւորված:

1. Հացահատիկներ

	1901 թ.	1902 թ.
Ռուսաստան	500,000 թմ.	212,000 թմ.
Անգլիա	62,000 »	412,000 »

2. Նաւթ (կէրօսին)

Ռուս.	510,000 թմ.	293,000 թմ.

3. Արծաթ

Ռուս.	4,000,000 թմ.	114,000 թմ.
Անգլիա	230,000 »	1,835,000 »

4. Շաքար

Ընդհանուր	6,225,000 թմ.	6,300,000 թմ.
Ռուս.	4,901,000 »	5,270,000 »
Անգլիա	346,000 »	104,000 »
Աւստրիա	38,000 »	232,000 »
Ֆրանսիա	725,000 »	850,000 »

5. Մանուֆակտուրա ա) (միտկալ եւ կտաւ)

Ընդհանուր	2,500,000 թմ.	4,100,000 թմ.
Ռուս.	12,000 »	375,000 »
Անգլիա	2,400,000 »	3,550,000 »

բ) Զիքեր (բամբակէ գործուածք նկարներով)

Ընդհանուր	4,300,000 թմ.	7,580,000 թմ.
Ռուս.	1,740,000 »	3,360,000 »
Անգլիա	2,200,000 »	3,775,000 »

Նաեւ՝ Գերմանիա, Աւստրիա, Ֆրանսիա, Թիւրքիա, Բելգիկ եւ այլն միասին մտցնում են $\frac{2}{3}$ մասը:

Այդ աջողութեան մի պատճառը եթէ վերագրենք պրէմիաների սիստեմին, Խնդէլի–Դազվին խճուղու չինութեան, մի այլ պատճառն էլ պէտք է որոնել ռուսական առեւտրական կամ փոխատու բանկերի հաստատութեան թէհրանում, Բաշտում եւ Թաւրիզում. այդ բանկերը հնարաւորութիւն են տալիս պարսիկ վաճառականներին կրեդիտով ապրանք բերել Ռուսաստանից եւ պարսիկ վաճառականը աւելի ձեռնտու է համարում ու յարմար իր տեղը նստած ապրանք ստանալու, քան ապրանքի ետեւից գնալու Եւրոպա կամ կոմիսներների միջոցով բերելու ու դանազան ռիսկերի ենթարկվելու: Բանկային գործունէութեան այդ սիստեմը, որ սկսել է գործադրել պ. Գրուբբէ, Պարսկաստանի ռուսաց բանկերի ընդհանուր կառավարիչը, ինչպէս շատ ճիշտ է նկատում ռուսական մի լրագրի թղթակիցը, աւելի դործ է կատարել վերջին մի քանի տարվայ ընթացքում ռուսաց առեւտրի եւ ռուսական հեղինակութեան զարդացման համար, քան չէ կատարել դիպլոմատիան տաս տարվայ ընթացքում:

Հետեւեալ վիճակագրական տեղեկութիւնները աւելի նկատողական կերպով ցոյց կը տան ռուսական առեւտրի վիճակը Պարսկաստանում. 1901 եւ 1902 թուականների ընդհանուր 25 եւ 30 միլիոն թուման ներմուծութեան առարկաները հետեւեալ կերպով են դասաւորված:

1. Հացահատիկներ

	1901 թ.	1902 թ.
Ռուսաստան	500,000 թմ.	212,000 թմ.
Անգլիա	62,000 »	412,000 »

2. Նաւթ (կէրօսին)

Ռուս.	510,000 թմ.	293,000 թմ.

3. Արծաթ

Ռուս.	4,000,000 թմ.	114,000 թմ.
Անգլիա	230,000 »	1,835,000 »

4. Շաքար

Ընդհանուր	6,225,000 թմ.	6,300,000 թմ.
Ռուս.	4,901,000 »	5,270,000 »
Անգլիա	346,000 »	104,000 »
Աւստրիա	38,000 »	232,000 »
Ֆրանսիա	725,000 »	850,000 »

5. Մանուֆակտուրա ա) (միտկալ եւ կտաւ)

Ընդհանուր	2,500,000 թմ.	4,100,000 թմ.
Ռուս.	12,000 »	375,000 »
Անգլիա	2,400,000 »	3,550,000 »

բ) Զիքեր (բամբակէ գործուածք նկարներով)

Ընդհանուր	4,300,000 թմ.	7,580,000 թմ.
Ռուս.	1,740,000 »	3,360,000 »
Անգլիա	2,200,000 »	3,775,000 »

Նաեւ՝ Գերմանիա, Աւստրիա, Ֆրանսիա, Թիւրքիա, Բելգիկ եւ այլն միասին մտցնում են $\frac{2}{3}$ մասը:

Ֆրանսիան իրենց ապրանքները մտցնում են գլխաւորապէս Թիւրքիայի վրայով, Տրապիզոն–Էրզրում, Խոյ–Թաւրիզ՝ արքանդիտ ճանապարհով, Պարսից Ծոցի նաւահանգիստներով, Բաղդադ–Բիրճանշահի ճանապարհով եւ Ֆարուն գետի ճանապարհով, Ռուսաստանը իր ապրանքները մտցնում է սահմանագլխի բոլոր կէտերով,—Զուլֆա, Աստարա, Լենգէլի, Մէշհեդիսար, Անդրկասպեան երկիր եւայլն: Բացի դրանից՝ վերջին երեք տարվայ ընթացքում ֆինանսների մինիստր Վիտտէի նախաձեռնութեամբ՝ Ռուսաստանը սկսել է ապրանք մտցնել Պարսկաստան եւ Պարսից Ծոցի նաւահանգիստներով, գլխաւորապէս Բուշիրի վրայով, ուղարկելով տարեկան երկու անգամ նաւ Օդէսայից Բուշիր. առ այժմ մտցնում են գլխաւորապէս նաւթ եւ չիթ:

Տրանզիտի փակումը այն հետեւանքն ունեցաւ եւրոպական ապրանքների համար, որ նրանց գինը թանգացաւ Պարսկաստանում, որովհետեւ նրանց փոխադրութիւնը շատ թանգ է նստում, բացի այն որ շատ ժամանակ է պահանջում— մի հանգամանք, որ նոյնպէս ազդում է ապրանքի գնի վրա: Ամիսներ են պէտք, որ ապրանքը Պարիզից կամ Բերլինից Տրապիզոն, Էրզրում, Խոյ, Թաւրիզ վրայով դայ հասնէ Թէհրան, Դազվին, Բաշտ, Սպահան. երբեմն ամբողջ տարի է տեւում, բայց սովորաբար 8 ամիս է քաշում, մինչեւ որ Եւրոպայից ուղարկված ապրանքը Թիւրքիայի տրանզիտով հասնում է Պարսկաստան: Այդքան երկար ճանապարհը կտրելով, ապրանքը փչանում է, ջարդվում է. պէտք է լինում անգին կոմիսիոնէրական ծախքեր վճարել եւ այդ բոլոր ծախքերը բարդվում են, ի հարկէ, ապրանքի գնի վրա, մինչդեռ ռուսական ապրանքը ենթակայ չէ այդպիսի ձախորդ եւ աննպաստ պայմանների եւ փոխադրութեան միջոցները Ռուսաստանի եւ Պարսկաստանի մէջ աւելի հեչտ եւ նպաստաւոր լինելով, ռուսական ապրանքի գինը նշանաւոր կերպով կարող էր էժան լինել եւ անգգին մրցումն անել եւրոպականի հետ՝ գնի կողմից:

Սակայն իրականութիւնը դրա հակառակն էր. եւրոպական ապրանքը, չնայելով իր աննպաստ պայմաններին, աւելի եւ աւելի էր տարածվում, իսկ ռուսականը, իր նպաստաւոր պայմաններով հանդերձ, տարածվում էր շատ դանդաղ, այն էլ կառավարական պրէմիաների օժանդակութեամբ: Դրա պատճառները շատ են. գլխաւորն այն է, որ ռուսական ապրանքներից շատերը թանգ են նստում իրանց գործարանատերերի վրա, հետեւաբար անկարելի է լինում ծախել եւրոպականի արժէքով. ռուսական գործարաններից եւ ֆաբրիկներից շատերը իրանց գործիքները ստանում են Եւրոպայից կամ Ամերիկայից, անգգին մաքս վճարելով եւ այդ հանգամանքը, ի հարկէ, ազդում է ապրանքի թանգութեան վրա: Դա, ի հարկէ, պատճառներից միմն է, կան եւ ուրիշ պատճառներ, ինչպէս ապրանքի որակութիւնը եւայլն: Ռուսական շաքարը աւելի թանգ է, քան ֆրանսիականը: 20 տարի առաջ ամբողջ Պարսկաստանը գործ էր ածում ֆրանսական (Մարսէյլի) շաքար, բայց այսօր տիրապետողը ռուսական շաքարն է, որ ծախվում է Պարսկաստանում: Մեզմէ, Թիֆլիս, Մոսկվա, Բաքու շաքարի ֆունտը 15—16 կոպէկ է, բայց այդ միեւնոյն շաքարը տարվելով Պարսկաստան, կրելով փոխադրութեան ծախք, մաքս, ծախսում է ֆունտը 12 կոպէկով: Պատճառն այն է, որ ռուսաց կառավարութիւնը պրէմիա է տալիս շաքար տանողներին եւ ահա այդ միջոցով ռուսական շաքարը կարողացել է դուրս հանել Պարսկաստանից ֆրանսիական շաքարը: Եթէ պրէմիան վերցնվի շաքարի վրայից, դուցէ էլի ֆրանսիական շաքարը սկսէ գրաւել պարսկական վաճառականները: Կան, ի հարկէ, ռուսական եւ այնպիսի ապրանքներ, որոնք, որակութեան կողմից բարձր են եւրոպականից եւ բաւական էժան ու առանց պրէմիայի էլ կարողանում են տարածվել, բայց այդ տեսակները սակաւ են:

Զննելով այդ բոլոր հանգամանքներին պէտք է ասել, որ այնու ամենայնիւ, ռուսական ապրանքները վերջին 5 տարվայ ընթացքում սկսել են զօրեղ մրցութիւն կատարել եւրոպական հետ եւ արդէն մենք տեսանք, որ 1902 թ.ին Պարսկաստան մտած ապրանքի 30,000,000 թուման ընդհանուր գումարից $11\frac{1}{2}$ միլիոնը Ռուսաստանի բաժինն է ընկնում, ուրեմն միակ Ռուսաստանը կարողանում է մտցնել ապրանք Պարսկաստան աւելի քան մի երրորդ մասը, մինչդեռ միւս երկիրները —Անգլիա, Գերմանիա, Աւստրիա, Ֆրանսիա, Թիւրքիա, Բելգիկ եւ այլն միասին մտցնում են $\frac{2}{3}$ մասը:

Այդ աջողութեան մի պատճառը եթէ վերագրենք պրէմիաների սիստեմին, Խնդէլի–Դազվին խճուղու չինութեան, մի այլ պատճառն էլ պէտք է որոնել ռուսական առեւտրական կամ փոխատու բանկերի հաստատութեան թէհրանում, Բաշտում եւ Թաւրիզում. այդ բանկերը հնարաւորութիւն են տալիս պարսիկ վաճառականներին կրեդիտով ապրանք բերել Ռուսաստանից եւ պարսիկ վաճառականը աւելի ձեռնտու է համարում ու յարմար իր տեղը նստած ապրանք ստանալու, քան ապրանքի ետեւից գնալու Եւրոպա կամ կոմիսներների միջոցով բերելու ու դանազան ռիսկերի ենթարկվելու: Բանկային գործունէութեան այդ սիստեմը, որ սկսել է գործադրել պ. Գրուբբէ, Պարսկաստանի ռուսաց բանկերի ընդհանուր կառավարիչը, ինչպէս շատ ճիշտ է նկատում ռուսական մի լրագրի թղթակիցը, աւելի դործ է կատարել վերջին մի քանի տարվայ ընթացքում ռուսաց առեւտրի եւ ռուսական հեղինակութեան զարդացման համար, քան չէ կատարել դիպլոմատիան տաս տարվայ ընթացքում:

Հետեւեալ վիճակագրական տեղեկութիւնները աւելի նկատողական կերպով ցոյց կը տան ռուսական առեւտրի վիճակը Պարսկաստանում. 1901 եւ 1902 թուականների ընդհանուր 25 եւ 30 միլիոն թուման ներմուծութեան առարկաները հետեւեալ կերպով են դասաւորված:

1. Հացահատիկներ

	1901 թ.	1902 թ.
Ռուսաստան	500,000 թմ.	212,000 թմ.
Անգլիա	62,000 »	412,000 »

2. Նաւթ (կէրօսին)

Ռուս.	510,000 թմ.	293,000 թմ.

3. Արծաթ

Ռուս.	4,000,000 թմ.	114,000 թմ.
Անգլիա	230,000 »	1,835,000 »

4. Շաքար

Ընդհանուր	6,225,000 թմ.	6,300,000 թմ.
Ռուս.	4,901,000 »	5,270,000 »
Անգլիա	346,000 »	104,000 »
Աւստրիա	38,000 »	232,000 »
Ֆրանսիա	725,000 »	850,000 »

5. Մանուֆակտուրա ա) (միտկալ եւ կտաւ)

Ընդհանուր	2,500,000 թմ.	4,100,000 թմ.
Ռուս.	12,000 »	375,000 »
Անգլիա	2,400,000 »	3,550,000 »

բ) Զիքեր (բամբակէ գործուածք նկարներով)

Ընդհանուր	4,300,000 թմ.	7,580,000 թմ.
Ռուս.	1,740,000 »	3,360,000 »
Անգլիա	2,200,000 »	3,775,000 »

Նաեւ՝ Գերմանիա, Աւստրիա, Ֆրանսիա, Թիւրքիա, Բելգիկ եւ այլն միասին մտցնում են $\frac{2}{3}$ մասը:

Ֆրանսիան իրենց ապրանքները մտցնում են գլխաւորապէս Թիւրքիայի վրայով, Տրապիզոն–Էրզրում, Խոյ–Թաւրիզ՝ արքանդիտ ճանապարհով, Պարսից Ծոցի նաւահանգիստներով, Բաղդադ–Բիրճանշահի ճանապարհով եւ Ֆարուն գետի ճանապարհով, Ռուսաստանը իր ապրանքները մտցնում է սահմանագլխի բոլոր կէտերով,—Զուլֆա, Աստարա, Լենգէլի, Մէշհեդիսար, Անդրկասպեան երկիր եւայլն: Բացի դրանից՝ վերջին երեք տարվայ ընթացքում ֆինանսների մինիստր Վիտտէի նախաձեռնութեամբ՝ Ռուսաստանը սկսել է ապրանք մտցնել Պարսկաստան եւ Պարսից Ծոցի նաւահանգիստներով, գլխաւորապէս Բուշիրի վրայով, ուղարկելով տարեկան երկու անգամ նաւ Օդէսայից Բուշիր. առ այժմ մտցնում են գլխաւորապէս նաւթ եւ չիթ:

Տրանզիտի փակումը այն հետեւանքն ունեցաւ եւրոպական ապրանքների համար, որ նրանց գինը թանգացաւ Պարսկաստանում, որովհետեւ նրանց փոխադրութիւնը շատ թանգ է նստում, բացի այն որ շատ ժամանակ է պահանջում— մի հանգամանք, որ նոյնպէս ազդում է ապրանքի գնի վրա: Ամիսներ են պէտք, որ ապրանքը Պարիզից կամ Բերլինից Տրապիզոն, Էրզրում, Խոյ, Թաւրիզ վրայով դայ հասնէ Թէհրան, Դազվին, Բաշտ, Սպահան. երբեմն ամբողջ տարի է տեւում, բայց սովորաբար 8 ամիս է քաշում, մինչեւ որ Եւրոպայից ուղարկված ապրանքը Թիւրքիայի տրանզիտով հասնում է Պարսկաստան: Այդքան երկար ճանապարհը կտրելով, ապրանքը փչանում է, ջարդվում է. պէտք է լինում անգին կոմիսիոնէրական ծախքեր վճարել եւ այդ բոլոր ծախքերը բարդվում են, ի հարկէ, ապրանքի գնի վրա, մինչդեռ ռուսական ապրանքը ենթակայ չէ այդպիսի ձախորդ եւ աննպաստ պայմանների եւ փոխադրութեան միջոցները Ռուսաստանի եւ Պարսկաստանի մէջ աւելի հեչտ եւ նպաստաւոր լինելով, ռուսական ապրանքի գինը նշանաւոր կերպով կարող էր էժան լինել եւ անգգին մրցումն անել եւրոպականի հետ՝ գնի կողմից:

Սակայն իրականութիւնը դրա հակառակն էր. եւրոպական ապրանքը, չնայելով իր աննպաստ պայմաններին, աւելի եւ աւելի էր տարածվում, իսկ ռուսականը, իր նպաստաւոր պայմաններով հանդերձ, տարածվում էր շատ դանդաղ, այն էլ կառավարական պրէմիաների օժանդակութեամբ: Դրա պատճառները շատ են. գլխաւորն այն է, որ ռուսական ապրանքներ

6. Մաճ ու դեղեր

Ընդհանուր	1,000,000 թմ.	1,580,000 թմ.
Ռուս.	120,000 »	78,000 »
Անգլիա	192,000 »	232,000 »
Աւստրիա	496,000 »	550,000 »
Ֆրանսիա	181,000 »	276,000 »

7. Մեսամեղեր

Ընդհանուր	463,000 թմ.	560,000 թմ.
Ռուս.	14,000 »	36,000 »
Անգլիա	95,000 »	65,000 »
Աւստրիա	12,000 »	4,000 »
Ֆրանսիա	243,000 »	425,000 »

8. Հագուստեղեն

Ընդհանուր	42,000 թմ.	78,000 թմ.
Ռուս.	2,900 »	65,000 »
Անգլիա	36,000 »	13,000 »

9. Ամանեղեն

Ընդհանուր	340,000 թմ.	410,000 թմ.
Ռուս.	230,000 »	246,000 »
Ֆրանսիա	49,000 »	102,000 »
Անգլիա	22,000 »	17,000 »

10. Թեյ

Ընդհանուր	1,240,000 թմ.	1,300,000 թմ.
Ռուս.	170,000 »	40,000 »
Անգլիա	758,000 »	992,000 »

Մենք առաջ ենք բերել միայն գլխաւոր երկիրները, որոնց հետ մրցում է Ռուսաստանը, այդ պատճառով ընդհանուր գումարին չը հաւասարող մնացած թուանշանները վերաբերում են մանր երկիրներին։

Մանուֆակտուրային ապրանքի աւելացնալը 1902 թ. բացատրվում է նրանով, որ այդ տարին ռուսաց բանկը մեծ գործունէութիւն է ցոյց տուել, Բաղուում բացվել է Թաղիեվի մանուֆակտուրային գործարանը, իսկ Պետրօվսկում բացվել է «Կասպեան մանուֆակտուրային ֆաբրիկան», որոնք ապրանք են հայթհայթում Պարսկաստանին։ Այս վերջին հանգամանքը ցոյց է տալիս, որ եթէ Անդրկովկասում հիմնվեն չըթի, կտաւի, մանուդի գործարաններ, մեծ առեւտուր կարելի է ունենալ Պարսկաստանի հետ։

Ապագայ Բաղդադեան երկաթուղին բոլորովին կարող է կերպարանափոխել Պարսկաստանի առեւտրական վիճակը եւ մեծ հարուած տալ ռուսական առեւտրի զարգացման ու ի չիք դարձնել գուցէ Ռուսաստանի արած անագին ջանքերը, բայց դա հեռաւոր ապագայի գործ է, գոնէ հազիւ 10 տարուց յետոյ իրականանայ։ Հ. Ա.

Արտաքին Լուրեր

ԱՆԳԼԻԱ

Մաքսային խնդիրը.— Պ. Զեմպրլէնի առաջարկութիւնը.— Երեսփ. Ժողովին մէջ.—Լորդ Ռոզպերիի ճառը.— Լոնտոնի մեծ կալուածատէրերը.— Եօթը սպաներու դատը.— Հրդեհ մը։

Լոնտոն, 13 յունիս.— *Երէկ Երեսփ. Ժողովին մէջ ելմտացոյցի օրինագիծին վիճաբանութիւնը աւելի չեշտեց նախարարութեան քաղաքականութեանը մէջ եղած երկպառակութիւնը՝ Պ. Զեմպրլէնի ծանօթ առաջարկութիւններուն առթիւ։ Քանի մը պահպանողականներ կուսակից հանդիսացան ազատ-փոխանակութեան։ Ելմտական նախարար Պ. Ռիչի յայտարարեց թէ ամէն ջանք պիտի ընէ ծախքերը նուազեցնելու համար, բայց թէ նաւատորմին համար վեղջ մը ընել անկարելի է։ Ըսաւ թէ բանկը ամէնէն աւելի բաղմաձախս է եւ թէ Անգլիա միայն ծովերու տէրութեանը պէտք ունի։ Մաղթելի է որ, յարեց ելմտական նախարարը, իրենց մէջ համաձայնին՝ նաւային ծախքերը զեղչելու համար, բայց մինչեւ որ ատիկա չըլլայ, Անգլիա անփոփոխ պիտի պահէ իր ծախքերը։ Պ. Ռիչի ըսաւ թէ այն գաղթավայրերը զորս Անգլիա կը պաշտպանէ, պէտք է աւելի առատաձեռն ըլլան եւ աւելի շատ մասնակցին նաւատորմին ծախքերուն։ Ցաւալի է որ Բանատա բոլորովին հեռու կը կենայ այդ տեսակ զոհողութիւններէ եւ յուսալի է որ երբ հարաւային Ափրիկէի մէջ անդորրութիւնը վերահաստատուի, հարաւային Ափրիկէի գաղթավայրերը աւելի առատաձեռն պիտի ըլլան։ Եորքշայրի երեսփոխան Պ. Ուոլթըն առաջարկեց որ ածուխէն մէկ բէյնի մաքս առնուի փոխանակ հիմայ գանձուած մէկ շիլինի։*

—Ազատական կուսակցութեան Դաշնակցութեան նախագահ Լորտ Ռոզպէրի, երէկ իրիկուն, Լոնտոնի մէջ նախագահեց նոյն դաշնակցութեան տարեկան հացկերոյթին։ Ճառ մը արտասանելով, քննեց Պ. Զեմպրլէնի առաջարկութիւններուն առաջ բերած կացութիւնը։ Սանմարանը յայտարարեց թէ կատարեալ հաւատք ունի ազատ փոխանակութեան վրայ, ուրկէ Անգլիա գանգատելու պատճառ մը չէ ունեցած՝ զայն գործադրելու թուականէն այսինքն յիսունեւեօթ տարիէ ի վեր։ Ընդհակառակը հիմա հասած է այն տեսակ բարգաւառումի մը կատարը զոր եւ ոչ մէկ ազգ ունեցած է։ Լորտ Ռոզպէրի յայտարարեց թէ որ եւ է մաքսապատնակացոյց կարելի չէ տեւական կերպով հաստատել, եւ թէ այդ տեսակ սակացոյց մը չի կրնար հաշտութիւն եւ տէրութեան միացումը առաջ բերել։

—Ինչպէս յայտնի է, Լոնտոն մասամբ սեպհականութիւնն է տասերկուքի չափ մեծահարուստներու։ Առասպելական հասոյթներ կը ստանան իւրանց հողերուն երկարատեւ վարձակալութենէն, որոնց վրայ չենք անգամ չեն կառուցաներ։ Վարձակալը ամէն բան կ'ընէ եւ 99 տարիէն սեպհականատէրը վերստին ձեռք կ'անցնէ չինուած տունը՝ գետնին հետ։ Անգլիացիները համբերատարութեամբ կը հաւատցանեն իրենց վարձքերը։ Օքսֆորտ-Սթրիթի վաճառատուններէն մէկին վրայ քանի մը օրէ ի վեր ծանուցումներ փակցուած են, որոնցմով վաճառական Պ. Ճոն Լուիս կը հրաւիրէ Անգլիացիները աղատել երկիրը այն անձերէն որոնք իր երկիրը դրաւած են բաւական տանէէ ի վեր։ Իր ըսածին իբրեւ հաստատութիւն քաղուածներ կ'ընէ Կոպտէնի, Պրայթի, Կլատսթոնի, Սըր Ուիլեէմ Հարքորթի եւ... Պ. Զեմպրլէնի ճառերէն։ Վաճառականը կը յայտարարէ թէ բնաւ պիտի չհամակերպի իր կալուածատէրին պահանջումներուն։ Կ'ըսէ թէ այդ կալուածատէրը՝ Բորթլէնտի դուքսը ի՛նչ իրաւունքով թող չի տար իր նաւթաձեւութեանց վաճառատունը ընդարձակելու Ռիչմընտիչ-Սքուէրի կողմէն, քանի որ երեսունչինգ տարիէ ի վեր տարեկան երկու հազար ոսկի կը վճարէ դետնի մը համար որուն վրայ ինքնին՝ Ճոն Լուիս տուներու շարք մը չինած է։ Բորթլէնտի դուքսը, սակայն, չուզեր որ գռեհիկ վաճառատուն մը ստուեր ածէ Ռիչմընտիչ-Սքուէրի որ մեծամեծներուն բնակարաններովը չրջապատուած է։ Պ. Ճոն Լուիսի ծանուցումները հիմա աւելի իր ապրանքներուն օգտակար կ'ըլլա՞ն, քան թէ երեսունչինգ տարուան աչխատութենէն։

—Ուէլլինկթընի զօրանոցին մէջ գումարուող զինուորական ատեան մը կը դատէ եօթը սպաներ որոնք ամբաստանուած են խոչտանգած ըլլալուն համար Պ. Հարտուիք Սթէնֆորտ անուն մարդ մը որ Եոհաննէսպուրգի մէջ օրագրող էր՝ Թրանսվալի պատերազմին սկզբնաւորութեանը առեն։ Այդ միջոցին անկանոն խումբի մը մէջ մտաւ իբրեւ զինուոր եւ սպայ անուանուեցաւ։ 1901ի Մայիսին առջի գիշերը Պ. Սթէնֆորտ պարանոցէս մը կողմակերպած էր Մաուսթ-Նէլսըն օթէլին մէջ՝ Բարեյոյսի քաղաքին ամէնէն առաջնակարգ օթէլներէն մէկը։ Ամբաստանուած սպաները կը գտնուէին պարողներուն մէջ։ Պարանոցէսկն ետքը, ծագած վէճի մը առթիւ, եօթը սպաները ծխարանը տարին Պ. Սթէնֆորտը եւ ըսին թէ զինքը զինուորական ատեանի մը առջեւ պիտի հանեն։ Պ. Սթէնֆորտ պատասխանեց թէ իր ընթացքէն գանգատելու բան մը եթէ ունէին, ինքը պատրաստ էր հաչիւը կարդադրել իրենցմէ իւրաքանչիւրին հետ անհատաբար։ Ասոր վրայ սպաները մերկացուցին Պ. Սթէնֆորտը եւ գլխուն, պեսերուն ու մարմնոյն ուրիշ մասերուն կէսը ածիլեցին, նաեւ գաւազանով եւ կռուփով զայն ծեծեցին։ Քանի անգամներ օթէլին բակը տանելով աւազանը նետեցին զայն։ Պ. Սթէնֆորտ դատ բացաւ անոնց դէմ 37,500 ֆր.ի հատուցումի եւ գոհացումի պահանջելով։ Հիմա այդ սպաներն են որ կը դատուին Ուէլլինկթընի զօրանոցին մէջ։ Անոնց փաստաբանները կ'ըսեն թէ Պ. Սթէնֆորտ ուզած է դրամական չահ մը ձեռք բերել այդ գործէն։ Պ. Սթէնֆորտ, երէկ շատ խստութեամբ հարցաքննուեցաւ ամբաստանեալներուն փաստաբաններուն կողմէ, որով մաբելիք ունեցաւ։

—Կրինոքի մէջ, երէկ իրիկուն, դատարան մը ամբողջովին մոխիր դարձաւ հրդեհէ մը։ Բանկած ուիսքիներ տարածուեցան քաղաքին գլխաւոր փողոցին մէջ, քանի մը տուներ այրելով եւ մարդու կորուստ ալ պատճառելով։ Իրիկուան խմացուեցաւ որ չորս հոգի մեռած եւ վեց հոգի ալ վիրաւորուած են։ Անհետացածներ ալ կան։ Վնասը մէկուկէս միլիոն ֆր. կը հաշուուի։

ՖՐԱՆՍԱ

Միջազգային խնդիրներ.— Ինֆ'ուարտ կառուցը.— Կրօնական միաբանութիւնները.— Հաղորդութեան օրը.— Մեծ ջրանցքը։

Բարիզ, 13 յունիս.— *Նախարարաց Խորհուրդին այսօրուան նիստին մէջ, որ տեղի ունեցաւ Պ. Լուպէի նախագահութեամբ, արտաքին գործոց նախարարը կարգ մը հեռագիրներ հաղորդեց օրուան միջազգային խնդիրներու մասին։ Նախարարաց Պ. Բռմպ հրամանագիր մը ստորագրել տուաւ՝ յանձնաժողովի մը կազմութեան համար որ ինքնաչարժ կառքերու երթեւեկութեանը առթիւ յարուցուած խնդիրները պիտի ուսումնասիրէ։ Պ. Բռմպ, յետոյ, իր պաշտօնակիցներուն տեղեկութիւններ հաղորդեց կրօնական միաբանութեանց խորհրդարանական յանձնաժողովին հետ ունեցած տեսակցութիւններուն վրայ՝ ուսուցանող միաբանութիւնները աչխարհականացնելու խնդրոյն համար։ Յայտարարեց թէ յանձնաժողովին հետ համակարծիք գտնուած էր, պայմանով որ օրինագիծ մը պատրաստուի՝ թող չտալու համար որ լուծուած միաբանութեանց անդամները վերահաստատեն իրենց վարժարանները։ Պ. Բռմպ կ'ուզէ որ լուծուած միաբանութիւնները ուսուցում չկատարեն՝ անդամներու փոփոխութեամբ։*

—Սէնթ-Ոյլիսթէն, Մատրլէն, Սէն-Սիւլբիս եւ Սէն-Վէնսան-սը-Բոլ եկեղեցիներու երէցները ամէն տարի, Հաղորդութեան տօնին օրը, թափօր մը կատարել կուտան այդ եկեղեցիներուն չուրջը, այն մասին մէջ որ փողոցէն զատուած է երկաթէ վանդակրմով, եւ հետեւաբար եկեղեցիին մէկ մասը կը նկատուի։ Ոստիկանութեան վերատեսուչը, այս տարուան համար, արգիլեց նոյն թափօրները, այն օրէնքին համաձայն, որով աղօթարաններէ դուրս կրօնական արարողութիւնները արգիլուած են այն քաղաքներուն մէջ, ուր զանազան կրօնքներու պատկանող աղօթարաններ կան։ Ոստիկանութիւնը այնպէս կը նկատէ թէ եկեղեցիներու չուրջը գտնուած եւ վանդակորմով մը եկեղեցիէն բաժնուած մասը անջատ է եկեղեցիէն։

—Մանչէն մինչեւ Միջերկրական ջրանցք մը բանալու ծրագրին համար հանրօգուտ չինութեանց նախարար Պ. Մարիւէժիլ, նամակ մը ուղղելով նաւատորմիխորհրդարանական յանձնաժողովին, յայտարարեց թէ խնդիրը ներկայացուցած է նախարարաց Խորհուրդին որ համակարծիք չէ այդ ծրագրին, վասն զի թէ՛ անագին ծախքի պէտք ունի, ինչ որ կարելի չէ ելմտացոյցին ներկայ վիճակին մէջ, եւ թէ երկրին պաշտպանութեան եւ վաճառականութեան ու ճարտարագործութեան զարգացման համար ձեռք բերուելիք առաւելութիւնները չեն համեմատիր ըլլալիք դրամական մեծամեծ զոհողութիւններուն հետ որոնք անհրաժեշտ են այդ վիթխարի ծրագրին գործադրութեանը համար։

ՎԱՏԻԿԱՆ

Լէոն ԺԳ.— Առողջական վիճակը.— Ամառուան տաճերը.— Ցուռեֆս կարծիքներ։

Հռոմ, 13 յունիս.— *«Բառի Նուվէլ» գործակալութեան թղթակիցը որ իրաքեկ է Վատիկանի գործերուն, սա տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Պապին առողջական վիճակին վրայ.— Լէոն ԺԳ. Պապը իսկապէս հիւանդ չէ, քանի որ ամէն օր ունկնդրութիւններ կը շնորհէ. բայց շատ ընկճուած է ու յոգնած, վերջին շաբաթներուն տարապայման տաքերուն հետեւանքով։ Ակէ զատ տեսակի անհետացած չէ արիւնահոսն թեթեւ փորկապութիւնը։ Հիմակուհիմա վերջովին բան մը չկայ։ Պապը արդէն ասկէ առաջ ալ տառապած է այդ տեսակ հիւանդութիւններէ. սակայն այդ վիճակը եթէ շարունակէ, մինչ Պապը պիտի կրնայ տոկալ յուլիսի եւ օգոստոսի սաստիկ տաքերուն։ Լրագրողներէ ոմանք կ'ըսեն թէ Պապը բաւական հիւանդ է, բայց անոր շուրջը գտնուողները լաւատես են. սակայն իրողութիւնը այնպէս չէ։ Թէեւ տոքթ. Լաբոնի կը յայտարարէ թէ Լէոն ԺԳ. կատարեալպէս քաջառողջ է, սակայն իր պարտքը ու չահը կը պահանջեն որ այնպէս խօսի, նոյն իսկ եթէ Պապը ծանրապէս հիւանդ եղած ըլլայ։ Ճշմարտութիւնը այն է թէ Վատիկանի մէջ, թէեւ վրդովում չի տիրեր, բայց մտահոգութիւն մը կայ. նոյն իսկ համոզում ալ կը տիրէ թէ Լէոն ԺԳ. եթէ ամառը անցընէ, ճշմարիտ հրաչք մը պիտի ըլլայ։*

ՖԻԼՈՒԻԿԻ ԴԻՊԲԵՐը

Բնիկներուն անձնատուութիւնը.—Խաղաղեցումը.—Օ'Բոնար զօրավարին վերադարձը։

Այն-Սէյրա, 12 յունիս.—*Ֆիլուիկի խաղաղեցումը հիմա կատարուած գործողութիւն մըն է, գէթ տեսական կերպով։ Բնիկները հիմա դառնուկի չափ հեղ կը մնան եւ կը յայտարարեն թէ հաւատարմութեամբ պիտի յարգեն իրենց խոստումները։ Եթէ երկար տարիներէ ի վեր Օրանի հարաւային կողմը ապրող քաղաքային ու զինուորական պաշտօնեաներու կարծիքը հարցուի, կասկած կը յայտնեն ներկայ կացութեան վրայ։ Բոլոր գործողութիւնները աւարտած են, եւ Պլէն-Ունֆի մէջ Ֆրանսացիներուն ներկայութեանը հարկ չէ մնացած, որով Օ'Բոնոր զօրավարը եւ սպայակոյտը Այն-Սէֆրա վերադարձան։*

ՌՈՒՍԻԱ

Քիեվի գինուորական կառավարիչը.—Նոր որոշում մը.— Բեղեսպուրգի Ֆրանսական դեսպանը։

Բեղեսպուրգ, 12 յունիս.—*Կ'ըսուի թէ Քիեվի զինուորական կառավարիչ Տրակոմրով զօրավարը մտադիր է քիչ ատենէն հրաժարիլ իր այդ պաշտօնէն։ Կարելի է որ զօրավարին հրաժարելէն ետքը, Քիեվի համար քաղաքային ու զինուորական զատ զատ կառավարիչներ կարգուին, ինչպէս եղաւ Վիլնայի մէջ։ Կը կարծուի թէ զինուորական կառավարիչի պաշտօնը պիտի յանձնուի Շուքոտինով զօրավարին որ ռուսական բանակին լաւագոյն սպաներէն մէկն է։*

—*Բեղեսպուրգի ֆրանսական դեսպանը ու տիկին Պոմբար Բեղեսպուրգ վերադարձան Մոսկուայէն, ուր տեղւոյն ֆրանսական գաղթականութիւնը ընդունած եւ անոր բարեգործական հաստատութիւնները, ինչպէս նաեւ մետաղագործութեան գործարանները այցելած էին։*

ԻՏԱԼԻԱ

Նախարարական տագնապը.— Ծովակալ Պէքքոյօ եւ Պ. Ճիոլիթի հրաժարած.—Նախարարական վերակազմութիւն։

Հռոմ, 12 յունիս.—*Այնպիսի ատեն մը երբ հակաւտորեան արտայայտութիւնները կը կնճռոտեն Իտալիոյ ներքին գործերը, Աւստրիոյ հետ կատարեալ խզումի մը վախը առթելով, երկրին ներքին կացութիւնն ալ տագնապալի կը դառնայ։ Երկուընէ ի վեր՝ նախարարական տագնապը սկսած է Հռոմի մէջ։ Այս տագնապը ծագում առած է ընկերվարական կուսակցութեան յարձակումներէն ընդդէմ ծովային նախարարին։ Ծերերի երեսփոխանը կը մեղադրէր ծովային նախարարը, ազգին քանակութեամբ պողպատէ նիւթեր յանձնարարած ըլլալուն համար թէրնիի, բան մը որ բանակին անմիջական պէտքերը չարդարացներ բնաւ։ Բայց ատոր բնական հետեւանքը սա կ'ըլլար որ թէրնիի ընկերութեան արժէթուղթերուն գինը կը բարձրանար եղականօրէն։ Երեսփ. Ժողովին առաջարկուեցաւ խորհրդարանական քննութիւն կատարել ծովային պաշտօնատան նկատմամբ։ Բացորոշ ամբաստանութեանց հանդէպ գտնելով ինքզինքը, ծովային նախարար Պ. Պէքքոյօ հրաժարական տուաւ նախարարապետին։ Այս վերջինը չընդունեց այդ հրաժարականը եւ հրաւիրեց զայն ներկայ գտնուելու Խորհրդարանի նիստին, ծովային Նախարարութեան ելմտացոյցը քուէարկելու եւ քննութիւն բանալու առաջարկը վիճաբանութեան ենթարկելու։ Նախարարապետը եւ արտաքին գործոց նախարարը ժողովին մէջ պաշտպանեցին իրենց պաշտօնակիցը (տես երէկի Արեւելք) եւ 40 ձայնի առաւելութեամբ մերժուեցաւ քննութեան առաջարկը։ Ծովային նախարարը, երէկուան նախարարաց Խորհուրդի նստին մէջ կրկնեց իր հրաժարականը, որուն օրինակին հետեւեցաւ նաեւ ներքին գործոց նախարար Պ. Ճիոլիթի, յայտարարելով թէ ծայրայեղ ձախակողմին ընծայած աջակցութիւնը պակսած է, հետեւաբար չի կրնար շարունակել իր պաշտօնը։ Ուրիշ երկու նախարարներ ալ, Թղթատարականը ու պատերազմականը, յայտնեցին թէ մտադիր են հրաժարելու։ Նախարարաց Խորհուրդը վերջնական որոշում մը չէ տուած տակաւին։ Այս առտու նորէն կը գումարուի։ Պ. Ճիոլիթի, որ ցերեկին տեսակցեցաւ թագաւորին հետ, կ'ըսուի թէ իր հրաժարականին վրայ կը պնդէ։ Այս պայմաններուն մէջ՝ տեղի կայ կարծելու թէ Պ. Ծանարատելլի պիտի ստիպուի նախարարութեան հաւաքական հրաժարականը մատուցանելու թագաւորին, յետոյ նոր դաշինք մը կազմելու պաշտօնը ստանձնելով։*

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՐԿԱԾը

Սուզակի մը տպաւորութիւնները.—Անուանի տեսարան։— Գիրկընդխառն մարմնները.—Աւանդատան մէջ.—Սրահներէ մեռելներ։— Քննութիւն։

Մարսիլիա, 12 յունիս (Մաքենի Թըղթակցէն).—*Ֆիլիբ Բիթթորիոս անուն սուզակին հետ տեսակցեցայ, որ իր մէկ արհեստակցին հետ, այս առտու, Լիպանի նաւաբեկեալներէն ութը հոգի հանած է ծովէն։ Բիթթորիոս թէեւ ընկճուած յոգնութենէ եւ յուզումէ, իր վտանգալից գործին առթած տպաւորութիւնները պատմել կը յօժարի։ «Ժամը վեցին, մեր առաջին էջքը կը կատարենք ջուրին մէջ։ Ցամրաքար կը սահին մեզ ամրակապող պարանները։ Բնդհանուր երեսուն մէթր խորութեան մը կը հասնինք։ Դժբաղդաբար, արկածեալ նաւուն կամրջակին վերեւ կը գտնուինք դեռ։ Բան մը չենք կրնար նշմարել։ Նշան մը կ'ընեմ եւ ծովն երեսը կը հանեն մեզ։ Վերը, անձկութեամբ կը սպասէին մեզի։ Լի՞նչ կայ կը հարցնեն ինծի։ Կը պատասխանեմ թէ պարանը բաւականաչափ երկար չէ եւ թէ գործողութիւնը նորէն պէտք է։ Բանի մը վայրկեան յետոյ, նոր պարան մըն ալ կ'աւելցուի առաջինին վրայ, եւ երկրորդ անգամ ըլլալով կը խորասուզուինք անդունդին մէջ։ Արշաւիրք։ Լիպանի յետակողմը, մասամբ պատռած ծանկոյթին տակ, կը նշմարեմ բազմաթիւ դիակներու խառնիճաղանճ մը, զոր չի կրնար երեւակայել մարդկային միտքը։ Դրեթէ ամենքն ալ կապած են նաւուն եղերքի երկաթէ ցօղերուն։ Անոնց կծկուած ձեռքերը, գերագոյն վայրկեանին, բռնած են Լիպանի չուանները։ Տեսարան մը որ ամէնէն աւելի տպաւորութիւն կը գործէ իմ վրաս, սա թէ հինգ մարմինները իրարու ձեռք բռնած են. երիկ մարդ մը, կին մը եւ երեք տղաք։ Անշուշտ ընտանիք մը, որ մահուան մէջ ալ համախումբ գտնուած է, ինչպէս կեանքին մէջ։ Չկայ աւելի սրտակեղեք բան մը քան տեսնել կնոջ դիակ մը, որուն ձեռքերը միացած են աղօթքի շարժուձեւի մը մէջ։ Ընկերս եւ ես ձեռնարկեցինք մեր տխուր գործին եւ յաջորդաբար սկսանք ջուրէն դուրս քաշել երկու գիրկընդխառն կիներ, որոնցմէ մէկը տասնրուութ, իսկ միւսը քառասունչինգ տարու կ'երեւար. նաեւ երեք տարեկան աղջիկ մը։ Հակառակ, բուռն հոսանքներու, որոնք կը նեղեն մեր աչխատութիւնը ու աւելի վտանգալից կը դարձնեն զայն, ուրիշ հինգ դիակներ ալ ջուրէն կը հանենք, զոր վեր կը քաշեն։ Վերջապէս, ուժաթափ ու մտքերնիս աղդուած մեր առջեւ պարզուած տխուր տեսարաններէն, նշան կուտանք մեզ վեր քաշելու եւ ջուրին երեսը կ'ելլենք։ Մեր հետաքննութեանց չնորհիւ Լիպանէն հանուած ութը դիակները հիմա շարուած են Լը Քորնիճի կամրջակին վրայ։ Անմիջապէս քաղաք կը դառնանք։ Ահ, ի՜նչ, ահռելի ժամեր անցուցի։ Հակառակ իմ փափաքիս՝ պատասխանելու հարցերուն հարցումներուն, քաջութիւն պիտի ունենամ վաղը վերսկսելու միեւնոյն ողբագին արշաւանքը Լիպանի շուրջը։»*

—*Դուրս կ'ելլեմ Օթէլ-Տիէօյի աւանդատունէն, ուր փոխադրուած են երեւան հանուած ութը դիակները։ Թախծագին սրահին մէջ իրարու կը յաջորդեն ողբալի տեսարաններ։ Զոհերուն ընտանիքները անձկալի հետաքրքրութեամբ մը կը հսկեն շարուած մարմիններուն վրայ, ու հեծկլտալ կը սկսին, սիրեցեալ ազգական մը, համակիր բարեկամ մը ճանչնալով անոնց մէջ։ Երեւան հանուած դիակներէն հինգին ինքնութիւնը միայն հաստատուեցաւ։ Քաղաքին մէջ մեծ յուզում կը տիրէ այս առթիւ։*

—*Ծովային պաշտօնատան վարիչ Պ. Լէֆլամպ, երէկ, շարունակեց քննութիւնը։ Նաւիւլերի առաջին նաւապետ, ինչպէս նաեւ արկածեալ նաւուն մէջ ծառայող մարդիկը հարցաքննուեցան։ Քննութեան արդիւնքը գաղտնի կը պահուի։ Եղած յայտարարութիւնները իրարու չեն համաձայներ։ Պ. Լէֆլամպ կը հաւաքէ բոլոր յայտարարութիւնները, որոնց գնահատումը պիտի յանձնուի բարձր յանձնաժողովին։ Միւս կողմէ ոստիկանութեան քոմիսէրն ալ առաջ կը տանի իր քննութիւնը։ Երէկ հարցաքննեց Լիպանի այն երեք նաւաստիները, որոնք չէին ուղած ստորագրել իրենց նաւապետին տեղեկագիրը։ Ասոնք կը յայտարարեն թէ Լիպան կանոնչ չէ կախած էնսիլէրի սուլիչին, որ կ'ազդարարէր չոգենաւին ուղղութիւնը դէպի աջակողմ դարձնել։ Լիպան չարունակած է իր ճամբան, առանց իր ուղղութիւնը փոխելու, որով անխուսափելի դարձած է ընդհարումը։*

ԼՈՒԻԶ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ

Հօրը հետ հաշտուած.— Ցրանս սյի մէջ.— Նորաձիւն աղջիկը։

Վիեննա, 12 յունիս.— *Թոսքանայի մեծ դուքսին հաշտութիւնը՝ իր աղջկան՝ Սաքսոնիոյ Լուիզ իշխանուհիին հետ՝ տեղի ունեցաւ շատ սրտառուչ կերպով։ Իշխանուհին երկուշաբթի Ցրանսա պիտի ուղեւորի, ուր ժամանակ մը պիտի բնակի Ռուբուի դղեակը (Ժիրոնտ) որ Սէն-Վիթթոր կոմսուհիին սեպհականութիւնն է։ Կ'ըսուի թէ Լուիզ իշխանուհին խոստացեր է չմերժել իր նորածին աղջիկը, եթէ Սաքսոնիոյ արքունիքը զայն ուզէ, կամ թէն կարելի վերջ։*

Ներքին Լուրեր

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ.—*Երկրորդ կարգի Օսմանիէ պատուանշան տրուեցաւ Գերմանիոյ հետեւակներու նշանառութեան վարժարանին տնօրէն գնդապետ Ռէօքլէրի եւ թնդանօթաձիգներու ու ամրաչէններու վարժարանին տնօրէն գնդապետ Զէրի։*

ԹԷՐԻՊՏՈՍԻ Խտիվ Ապպաս Հիլմի փաշա որ քանի մը օրէ ի վեր Կ. Պոլիս կը գտնուէր, երէկ առտու Բարլսպատի ջերմուկները ուղեւորեցաւ Բէլսթենէի չոգենաւով։ Խտիվը, առջի իրիկունը, կայս. հացկերոյթէն վերադարձին, իր մօրը ապարանքը գնաց՝ Պէպէք, ուր դիւերը անցուց։ Երէկ առտու կամ 1ին Բէնպէր չոգենաւակով գնաց Զուպուքլրի իր ապարանքը։ Բէօսթենէի Բրինչիբեզա Մարիա չոգենաւը, երէկ առտու, Դալմթիոյ քարափէն մեկնելուն երբ Զուպուքլրի առջեւ ժամանեց, Էլ-Մահրուսա զբօսանաւին կողմէ տրուած նշանի մը վրայ կեցաւ։ Կայս. Իրատէի մը համաձայն, կայս. անձնական սպայակոյտին հրամանատար Շաքիր փաշա, երէկ առտու, Զուպուքլը գնաց՝ ողջերթ մաղթելու Խտիվին։ Բիլ վերջը Խտիվը, Շաքիր փաշայի, Հիւսնի փաշայի եւ իր հետեւորդներուն հետ Բենպէր չոգենաւակով գնաց ռումանական չոգենաւը որ իսկոյն օսմ. դրօշը պարզեց մեծ կայմին վրայ։ Շաքիր փաշա ու Հիւսնի փաշա ողջերթ մաղթելով մեկնեցան։ Ռումանական չոգենաւը ժամ 3½ին ճամբայ ելաւ դէպ ի Բէօսթենէ։

ԵՐԴՈՒՄ.—*Կայս. Իրատէ մը հրամայեց որ կառավարական ամէն կարգի պաշտօնեաներն ալ օրինական երդումը կատարեն իրենց անուանմանը առեն։*

ՕՍՄ. ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՏՔԻ ՄԻԱՑՈՒՄԸ.— Նոյն Ցրայէ Բրեսսէ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ օսմ. հանրային պարտքի միացման ծրագրին նկատմամբ զոր պատրաստած է Պ. Ռուվիէ, եւ որուն գործադրութիւնը հրամայած է կայս. Իրատէ մը։ Հանրային պարտքի միացման փոխառութիւնը 1,471,591 պարտաթուղթերէ կը բաղկանայ, որուն անուանական արժէքն է 32,375,002 օսմ. ոսկի, կամ 29,431,820 անգլ. ոսկի եւ կամ 735,795,500 ֆր.։ B, D եւ C սէրիներու միջեւ եղած տարբերութիւնը վերցուած է, որով ամէնքն ալ իրարու համարժէք են։ Պարտաթուղթերը հարիւրին չորս տոկոս պիտի ունենան։ Առաջին կտրոնը պիտի վճարուի 1904 մարտ 1ին։ Տարեկան հարիւրին կէս գլխավճար պիտի հատուցուի։ Պարտաթուղթերու անունը պիտի ըլլայ «օսմ. փոխանակեալ եւ միացեալ պարտաթուղթեր»։ Փոխանակութիւնը ոսպէս կատարուած է.— B սէրիին համար հարիւրին 70, C՝ 40 եւ D՝ 37½. Նաեւ տոկոսի վճարումը սեպտեմբեր 1ն պիտի դադրի։ Նոր պարտաթուղթերուն՝ փոխանակման չենթարկուած մնացեալ մասը 300,000 ոսկիի պահեստի դրամագլուխ մը պիտի կազմէ եւ 1,460,000 ոսկիի մէկ մասն ալ միացման գործողութեանց ծախքերուն պիտի յատկանայ։ Նոր պարտաթուղթերուն գլխը եթէ հարիւրին հարիւր համեմատութենէն վար ըլլայ, Հանրային Պարտքի վարչութիւնը սակարանէն գնում պիտի կատարէ, իսկ եթէ վեր ըլլայ, պարտքի ջնջման գործողութիւնը վիճակահանութիւնով պիտի կատարուի։ Առաջին վիճակահանութիւնը 1904 յունուարին տեղի պիտի ունենայ։ Այն կտրոնները որոնց տէրերը մինչեւ վեց տարի չեն ներկայացած, ջնջուած պիտի նկատուին։ Նոյնը պիտի ըլլայ նաեւ այն պարտաթուղթերուն համար որոնց թիւը վիճակահանութենէն ելած է, եւ որոնց համար տէրերը մինչեւ տասնչինգ տարի չեն դիմած։ Պարտքի ջնջման համար ամէն տարի որոշուած 430,500 ոսկին, ըստ առաջնոյն պիտի յատկանայ պարտքի ջնջման։ 2,157,375 ոսկէնէն զատ եթէ հասոյթի յաւելում մը ըլլայ, ատոր հարիւրին 75ը կայս. կառավարութեան պիտի պատկանի եւ 25ն ալ Հանրային Պարտքի վարչութեան, որ այդ գումարին մեծ մասը պիտի յատկացնէ արտասովոր պարտքերու ջնջման։ Հասոյթները եթէ 2,157,375 ոսկիէն պակաս ըլլան, այդ պարագային պակաս մնացած մասը պիտի ամբողջացուի պահեստի դրամագլուխէն, որուն առաւելագոյն քանակութիւնը պիտի ըլլայ երկու միլիոն ոսկի, եւ որուն տոկոսը Հանրային Պարտքի Վարչութեան պիտի մնայ։ Միացեալ պարտքը եթէ տասնըվեց միլիոնի իջնէ, պահեստի դրամագլուխն ալ մէկ միլիոն ոսկիի պիտի դեղչուի։ Ատկէ գոյացած մէկ միլիոն ոսկին Մալիէի գանձուն պիտի մնայ։ Հանրային պարտքը ու երկաթուղիի պարտաթուղթերը երբ ամբողջովին հատուցուին, պահեստի դրամագլուխը ամբողջովին կայս. կառավարութեան ձեռքը պիտի անցնի։ Պարտաթուղթերը եւ կտրոնները յառաջիկային հաստատուելիք ամէն տեսակ տուրքերէ զերծ պիտի ըլլան։ Երկաթուղիի պարտաթուղթերուն ջնջման գումարը, մինչեւ որ միացեալ պարտքը ամբողջովին հատուցուի, տարեկան 270,000 ոսկին պիտի չանցնի։ Սակարանին մէջ հանրային պարտքի պարտաթուղթերուն վաճառման ու գնման համար կատարուելիք գործողութիւններէն դոյացած գումարէն երկաթուղիի պարտաթուղթերն ալ պիտի օգտուին։ Ատկէ զատ հասոյթի յաւելեալ մասէն Հանրային Պարտքի վարչութեան թողուած հարիւրին քսանըհինգի մէկ մասը՝ երկաթուղիի պարտաթուղթերուն պիտի յատկանայ։ 1903ի սեպտեմբերէն սկսեալ վիճակահանութենէն ամարթի չահող պարտաթուղթերը հարիւրին 60½ պիտի ստանան՝ այսինքն 242 ֆր.։ Իսկ վիճակահանութեան պարգեւները՝ հարիւրին հարիւր՝ այսինքն ամբողջութեամբ պիտի վճարուին։ Կայս. կառավարութիւնը իրաւունք պիտի ունենայ փութացնել վիճակահանութիւնները։ Այդ պարագային «ամորթի»ները 240 ֆր. պիտի ստանան, իսկ պարգեւ ստացողներն ալ հարիւրին երեք զեղչով՝ ամբողջովին։ Երկաթուղիի պարտաթուղթ ունեցողները իրենց կտրոնները պիտի յանձնեն Հանրային Պարտքի Վարչութ

ուած խնդրագիրը յանձնուեցաւ ներքին գործոց Նախարարութեան։

Ռիժիի ընդհանուր տնօրէն Պ. Ռամպէր, երէկ, մեկնեցաւ Կ. Պոլսէն Քէօսթէնճէի շոգենաւով։ Գլխաւոր պաշտօնեաները շոգենաւ երթալով ողջերթ մաղթեցին։

ՆԱՏԻՐ ՊԷՅ.—Մոնիդեօր կ'իմանայ թէ կայս. Իրատէով Աչիրէթներու վարժարանին տնօրէն Նատիր պէյ մաքսային Խորհուրդին անդամ կարգուած է՝ տասը հազար դրուշ ամսաթոշակով։

ՍՈՖԻԱՅԻ լրագիրները կ'ըսեն թէ Պուլկարիոյ պատերազմական նախարարութիւնը որ մինչեւ հիմա իր պէտքերը Աւստրիայէն կը գնէր, ապէ վերջը Ֆրանսա պիտի դիմէ։

—Կիրակի իրիկուն հսկողութեամբ Սոֆիա տարուեր են տասը Պուլկարներ որոնք Բէօսթէնտիլի մէջ ձերբակալուած էին՝ սահմանագլուխին վրայ. ատոնք, զէնքերնին առնուելէ ետքը, բանտարկուեր են։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը Բ. Դուռնէն արտօնութիւն խնդրեց Միրչեա մարզարան-նաւին համար որ Տարտանէլի նեղուցը անցնելով Միջերկրական պիտի երթայ՝ նաւային վարժարանի ուսանողներուն մարզանքներ կատարել տալու համար. նաեւ Պիրէոն եւ ուրիշ տեղեր պիտի այցելէ։

ԽՈՉԱԿԻ ԲԵՐԲԸ.—Տիմէթոքայի խոզակները լիսա գոհացուցիչ վիճակի մէջ են։ Մուտքայի կողմերը շերամաբոյծները, այս տարի, թթենիի տերեւի նեղութիւն կը քաշեն։ Օկան 40էն 55 փարայի բարձրացած է։

—Բ. Դուռը նկատելով որ շերամաբոյծներէ ոմանք կարգ մը անձերու թելադրութեանց անսալով, հիւանդոտ ուվար տեսակ խոզակներ կը ղրկեն Եւրոպա, ծանոյց ամէն կողմ բոլորովին արգիլել անոնց արտածումը։

ԺԱՆՏԱԼՈՏ.—Վերին Եգիպտոսի մէջ ժանտախտ երեւան ելլելէն մինչեւ յունիս 13 (Ն. Տ.) 72 դէպքեր ու 27 մահեր պատահած են։

—Երկուշաբթի օրը Աղեքսանդրիոյ հիւանդանոցին մէջ ժանտախտէ մէկ մահ պատահեր է. իսկ Բոռ-Սայիտի մէջ մէկ դէպք ու մէկ մահ։

ՄԱԼԿԱՐԱՁԷՆ կը գրեն թէ բերքը, նախորդ տարիներու հետ բաղդատելով, առատ է։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ Սակարանին նոր կանոնագիրը Պետական Խորհուրդին կողմէ պատրաստուելով մատուցուեցաւ Մեծ-Եպարքոսին։

ԽԱՐԴԱԽՈՒԱԾ ՄՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆ.—Հազիւգաք կ'իմանայ թէ Կ. Պոլսոյ Նախնական դատարանին հարցաքննիչ դատաւոր-անդամ Իսատ պէյ սկսած է հարցաքննել Պիթլիսցի Աբրահամ Աւագեանը իբրեւ խարդախութեամբ սնանկացող։ Ատոր ընկերը՝ Տիգրան ալ Պիթլիսի մէջ անանկացած ըլլալով, խանութը գոցուեր եւ հոն քննութեան ձեռնարկուեր է։

ՁԻՆՈՐՍՈՒԹԻՒՆ.—Զեռնաս պաշտօնարանը նկատելով որ Վասպորի եւ օսմ. բոլոր ջուրերուն մէջ ոստրէներու սերմը ընկղմելու եղանակաւ ոստրէ կ'որսացուի եւ ձուկերը որսալու համար ալ վնասակար գործիքներ կը գործածուին, ծանոյց ամէն կողմ արգիլել այդ պարագան եւ հեղինակները պատժել։

ՀՐԴԵՀ.—Երէկ գիշեր ժամ 6ին, Ղալաթիոյ Խրիսթոս եկեղեցիին կից Լինարտի փողոցին մէջ մամավանտ Սոքրաթի վարձած խանութէն հրդեհ ծագելով, վերան գտնուած չորս յարկ տունը այրեցաւ։ Այդ խանութին մէջ Հասան անուն մարդ մը կը պառկէր իբրեւ պահապան։ Հարցաքննուելով ըսաւ թէ հրդեհը քնացած միջոցին պատահած ըլլալով, տեղեկութիւն չունէր։ Տունին կարասին 250 ոսկիի ապահովագրուած էր Լոնտոն Լանքաշայրի եւ չէնքն ալ 500 ոսկիի՝ դարձեալ նոյն Ընկերութեան։ Խանութը՝ Նաբոնալի՝ 100 ոսկիի։

ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԵԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

կը կայանայ ակռաներու տարուած բանաւոր խնամքին մէջ։ Ակռաները դէմքի մը համար ունին այն կարեւորութիւնը որ ծաղիկները ունին պարտէզի մը համար։ Միայն Օտօլի միջոցաւ կարող ենք ակռաները առողջ եւ փայլուն վիճակի մէջ պահել։ 43.—

ՎԱՐՁԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ
ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱՅԻՆ

Ա.Զ Դ.— Բուռլիի երկաթուղոյ արժեթուղթերու 1903 յունիս 1ի վիճակահանութենէն պարգեւ կամ ամորթիման չահողներուն կը ծանուցուի թէ՝ 1903 յուլիս 1էն (Ը. Ե.) սկսեալ պիտի կատարուին իրենց վճարումները, 100ին 58 հաշուով։ Միւնոյն ատեն սերթիֆիքա մը պիտի տրուի իրենց, որով իրաւունք պիտի ունենան յառաջիկային որոշուելիք յաւելուածական գումար մը ալ ստանալու, եթէ օսմ. կայս. կառավարութեան ու օսմ. Հանր. Պարտքի վարչական Խորհրդոյ միջեւ գտնուած իրաւարարութիւնը տակոսի սակին բարձրացումը որոշէ 1903 մարտ 1/14 թուականէն սկսեալ։ Եթէ յաւելուածական գումարի մը վճարումը չորոշուի, տրուած այդ սերթիֆիքաները չեղեալ պիտի նկատուին։ 1—6

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՆԵՐԿԵՐ

Շեմքերու մերիին եւ արտաքին մասերու ինչպէս եւ պատանդի յատուկ

Աժան, տոկուն, հոտ չունին, դիւրագործածելի, կրակի եւ ջուրի կը դիմանան

Պոլսոյ մէջ միակ վերոյիշեալներն՝

Կալաթա, Ինայէթ խան, թ. 80

15—26 Դ. ԱՃԷՄԵԱՆ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎԻ ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՆԻՍՏԸ

Խառն Ժողովը գումարուեցաւ այս առաւօտ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր եւ ատենապետութեամբ Տիգրան էֆ. Եուսուֆեանի։ Ներկայ էին Կրօն. Ժողովէն Տ. Գրիգորիս եւ Տ. Վահրամ արքեպիսկոպոսները, Տ. Դաբրիէլ եպսկ. Ճէվահիրճեան, Տ. Կարապետ Սեթեան եւ Տ. Յովհաննէս Շահպազեան Ա. քահանաները։ Քաղաքական Ժողովէն Վսեմ. Դաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան, Գրիգոր էֆ. Խարեան, Միհրան էֆ. Սեթեան, Տիգրան էֆ. Տէր Ներսեսեան, Սեպուհ էֆ. Տէրիրճիպաշեան եւ Մկրտիչ էֆ. Ասասեան։

Ժողովին հաղորդուեցաւ Տ. Գաբրիէլ քահանայի վախճանման լուրը. եւ Խառն Ժողովին մէջ Ս. Նախագահը հոգւոց արտասանեց ու Ժողովին կողմէն Սեթեան Տ. Կարապետ քահանայի եւ Սեթեան Միհրան էֆ.ի յանձնուեցաւ, որպէս զի վաղը Խառն Ժողովին կողմէն իբրեւ ներկայացուցիչ գտնուին։

Խարբերդի Պատ. Փոխանորդ Տ. Եղնիկ վրդ. իր միամեայ տեղեկագիրը ներկայացուցած եւ Կրօնական Ժողովոյ ատենապետ Սրբազանին յանձնած էր։ Ժողովը այս քննութեան համաձայն հաստատեց Տ. Եղնիկ վրդ.ի ջանասիրութիւնը եւ գոհունակութիւն յայտնեց։

Կիլիկիոյ Կաթողիկ. ընտրութեան պատուիրակ Տ. Մովսէս եպս. վերադարձած ըլլալով, Ժողովին ներկայացաւ եւ իր պաշտօնին վերաբերեալ ինչ ինչ տեղեկութիւններ տալով ներկայացուց այն պաշտօնաթուղթերը, որ կը հաստատէին իր պաշտօնը կատարած ըլլալը։ Ժողովը շնորհակալութիւն յայտնեց Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան գործը ի կատար հանելուն համար։

Ժողովը խորհրդակցութիւններ ունեցաւ ազգ. կալուածոց խնդրոյն համար եւ անոնց մասին որոշումը վերապահեց յառաջիկայ նիստին ու զբաղեցաւ յարաբերական եւ այլ խնդիրներով։

Կը լսենք թէ բարեսէր անձնուրութիւն մը երեք հազար ոսկիի նուէր մը ըրած է ազգային բարենպատակ հաստատութեանց եւ թէ Խառն Ժողովը այս օրուան նիստին մէջ նկատողութեան առած է այդ նուիրատուութիւնը։

—Տ. Մովսէս եպիսկ. Կէօմրիւքճեան յառաջիկայ չորեքշաբթի օր, Պատրիարքարանի Ա. գործակատար Արիս էֆ.ի ընկերակցութեամբ, Ասլիի պաշտօնատունը երթալով՝ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան վերաբերմամբ Ատանայի Վսեմ. կուսակալին կողմէ իրեն յանձնուած պաշտօնագիրը անձամբ պիտի յանձնէ։

—Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Աւագերէց եւ Կրօնական Ժողովոյ անդամ Տ. Դաբրիէլ Ա. քահանայ Խանճեան, այս առաւօտ վախճաներ է Ալէմտաղի, ուր օդափոխութեան գացած էր։ Հանգուցեալին մարմինը Ս. Խաչ փոխադրուած է, ուր վաղն առաւօտ, Ս. Պատրիարքին կարգադրութեամբ, Կրօն. Ժողովոյ ատենապետ Տ. Գրիգորիս արքպս. հանդիսաւոր Ս. Պատարագ մատուցանելով, օծման կարգն ալ պիտի կատարէ, մասնակցութեամբ Տ. Մովսէս եպիսկ. Կէօմրիւքճեանի եւ ուրիշ եպիսկոպոսներու, վարդապետներու ու քահանաներու։

—Ս. Հայրապետը մայիս 19ին Սեւան գացեր է, ուր մէկ քանի օր մնալէ յետոյ վերադարձեր է Էջմիածին։ Մայր Աթոռի Սինոդի քարտուղար նշանակուած է, Պըրօկուրի առաջարկութեամբ, Սիրական Տիգրանեանը, որ ժամանակ մը ձեմարանի ուսուցիչ էր։

— Ս. Էջմիածնէն հրատարակուած չրջաբերականով մը պատուիրուած է Ռուսիոյ Հայոց թեմական ատեաններուն, նախապէս ժողովելով իրենց դիւաններէն կարեւոր տեղեկութիւններն ու թղթերը, դատ վարել Կովկասի ուսումնական վարչութեան դէմ, եւ պահանջելու համար եկեղեցիներու եւ վանքերու կալուածները եւ գոյքերը, զորս գրաւած էր յիշեալ վարչութիւնը ու Սինոդին ղրկել յիշեալ կալուածներու եւ գոյքերու ցուցակները, տեղեկութիւն տալով թէ ամանոցմէ որոնց համար դատ բացուած է դատարաններու առջեւ եւ որոնք վճռուած են եկեղեցիներու եւ վանքերու ի նպաստ եւ թէ վճռուածները յանձնուած են արդեօք մեր հոգեւոր վարչութիւններուն։ Ուրիշ չրջաբերականով մըն ալ պատուիրուած է որ այսուհետեւ Մայր Աթոռի, վանքերու եւ եկեղեցիներու կալուածներու շահագործութիւնները ու չինութիւնները անուրդով վարձու տալու համար նախապէս հրատարակութիւններ ըլլան լրագիրներու մէջ։

—Պետական Խորհուրդին քաղաքային ճիւղին անդամ Բարձր. Աբրահամ փաշա որ կայս. Իրատէով չորս ամսուան արձակուրդ ստացած է, Բարլսպատ երթալանձը դարմանելու, երէկ Կայս. Պալատ երթալով իր հրաժեշտի ողջոյնը մատոյց, եւ յետոյ Քէօսթէնճէի շոգենաւով մեկնեցաւ Կ. Պոլսէն։

—Ս. Էջմիածնէն հրատարակուած պաշտօնական ազդ մը կը ծանուցանէ թէ Բալուլի Խուպէկ գիւղէն Շահրէտանեան Պետրոսեան Կարապետ անուն անձը ասկէ 18 տարի առաջ իր կինը անխնամ թողլով հեռացեր է ընտանեկան յարկէն եւ այն ատենէն ի վեր չէ երեւցեր։ Ս. Հայրապետի հրամանաւ վեց ամիս պայմանաժամ որոշուեր է այդ անձին համար, եւ եթէ այդ ժամանակամիջոցին մէջ չերեւի, պակը լուծեալ պիտի համարուի եւ պիտի արտօնուի կինը նորէն ամուսնանալու, նաեւ այրը բոլորովին պիտի զրկուի ամուսնական իրաւունքէ։

—Մանօթ մանկավարժ Սեդրաք Մանդիկեանցի 500 ռուբլի կենսաթոշակ յատկացուած է Ս. Հայրապետի հրամանաւ։ Ներսէսեան դպրանոցն այ 500 ռուբլի կենսաթոշակ առեր է Մանդիկեանցին։

—Ս. Պատրիարք Հայրը Կիրակի օր Պէշիւքտէրէի մէջ այցելեց Մանուկ Սրմբատեան, Տիրան Կիւմիւշկիրտան, Եդուարդ Դարակէօզեան, Տոքթ. Ղազարոսեան, Յարութիւն Ասլանեան, Եղիա Շահպազ եւ Դանիէլ Կիւլպէնկեան էֆէնտիներու բնակարանները։

—Շուշիի մէջ Մանուկ Յիսուսի անուամբ 258 ռուբլի հաւաքուեր եւ ղրկուեր է Պատրիարքարան։

—Սեւերէկի աղգայիները դարձեալ խնդրած են Պատրիարքարանէ, որպէս զի իրենց թեմը Ուրֆայէն բաժնուելով Տիարպէքիրին միացուի։

—Տ. Տ. Բարդէն եւ Դնէլ Ծ. Վ.ները այսօր Ս. Պատրիարք Հօր կողմէ, Սկիւտարի ամերիկեան աղջկանց վարժարանին մէջ կատարուելիք ամավերջի հանդէսին ներկայ պիտի գտնուին։

—Արաբկիրի Առաջնորդ Տ. Մուշեղ Ծ. Վ. որ Պոլիս գալու համար մեկնած էր իր պաշտօնատեղիէն, Հոգեգալստեան տօնին Երզնկա գտնուելով Պատարագ մատուցեր եւ քարոզ խօսեր է, եւ անկէ դէպ ի Տրապիզոն ճամբայ ելեր է։ Մուշեղ Ծ. Վ. յառաջիկայ կիրակի Պոլիս կը հասնի։

—Նախորդ թուով մը ծանուցանելով Պանորմայի աղգայիններէն Մ. Արղուսմանեան էֆ.ի այցելութիւնը ի Պատրիարքարան, թիւրիմացութեամբ մը «Թաղ. Խորհուրդի ատենապետ» ըսած էինք յիշեալին համար, մինչդեռ այդ պաշտօնը կը վարէ Կ. էֆ. Քօսթիքեան որ այդ միջոցին Քիրմասթի գացած էր՝ Առաջն. Տեղապահին հետ, եկեղեցապատկան հրկիզեալ խանութներու վերաշինութեան համար հարկ եղած ատաղձը մատակարարելու նպատակով։

—Կրօնական Ժողովը երէկ գումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ նախագահութեամբ Ս. Պատրիաք Հօր եւ ատենապետութեամբ Տ. Գրիգորիս Արք. Ցովհաննէսեանի։ Ներկայ էին Տ. Վահրամ Արք. Մանկունի, Տ. Դաբրիէլ եպսկ., Տ. Կարապետ Սէթեան, Տ. Կարապետ Սանտալճեան եւ Տ. Յովհաննէս Շահպազեան Ա. քահանաները։ 1. Արմաշու Դպրեվանքին փոխ-տեսուչ Տ. Թորգոմ վարդապետ Դուլչկեան գաւառական պաշտօն մը խնդրած էր։ Ժողովը հարկ դատեց նախապէս հաւանութիւնը առնել Արմաշի վերատեսուչ Տ. Եղիշէ եպսկ. Դուրեանի։— 2. Սամաթիոյ աւագերեց Տ. Ցովհաննէս Ա. քհ. Շահպազեան հրաժարական մատուցած էր աւագերեցութենէն։ Ժողովը մերժեց հրաժարականը։— 3. Պայազիտի առաջն. տեղապահ Տ. Իմմանուէլ վրդպ. Պալեան տեղեկագրած էր թէ իր Վիճակին մէջ առանց առաջնորդարանի գիտութեան չէաս նշանախօսութիւններ կը կատարուին։ Ժողովը որոշեց որ ասկէ ետք ամէն նշանախօսութիւնները կատարուին ուղղակի առաջնորդարանին մէջ, իսկ եթէ տեղւոյ հեռաւորութիւնը արգելք ըլլայ, այն ատեն գլխաւոր քաղաքներու մէջ գործակալ քահանաներ հաստատեն այդ նպատակաւ եւ առանց առաջնորդարանի գիտութեան կատարուած ամէն նշանախօսութիւններ ու պսակադրութիւններ անվաւեր պիտի համարուին եւ պսակադիր քահանաներն ալ պատժոյ պիտի ենթարկուին։— 4. Դանտիլլի եկեղեցիին վրայ ձեռնադրուած նորընծայ Տ. Եղիազար քհնյ. Աչճեան իր անդրանիկ պատարագը մատուցած ըլլալով, ներկայացաւ Ժողովին, ուր Ս. Պատրիարք Հայրը գեղեցիկ յորդորական մը եւ ազդու խրատական մը խօսեցաւ նորընծային, անոր պարտականութիւնները գծելով։ Ժողովը արժան դատեց որ ժամանակ մը Դուզկունճուքի աւագերէցին հսկողութեանը ներքեւ հրահանգուի իր պաշտօնին եւ պարտքին կիրառմանը մասին։ Իսկ Դանտիլլիի եկեղեցիին համար որոշուեցաւ առժամապէս Դուզկունճուքի Տ. Գրիգորիս քահանայ ղրկել։ Ժողովը զբաղեցաւ նաեւ ամուսնական խնդիրներով։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Պողոս էֆ. Դաւիթեան 5 օսմ. ոսկի ստորագրեալ գումար, 1.25 օսմ. ոսկի վճարեալ գումար, Պողոս էֆ. Այնաճեան 8 ս. գ., 1 վ. գ., Պողոս էֆ. Եղիկեան 1 ս. գ., 0.50 վ. գ., Պողոս էֆ. Զիւքէմեան 4 ս. գ., 1 վ. գ., Պողոս էֆ. Տաղաղեան 2 ս. գ., 0 50 վ. գ., Պողոս էֆ. Մաքուլեան 4 ս. գ., 1 վ. գ., Պողոս էֆ. Դալէմքեարեան 2 ս. գ., 0 50 վ. գ., Պողոս էֆ. Խաչերեան 1 ս. գ., 0.50 վ. գ., Պողոս էֆ. Ճէնաղեան 2 ս. գ., 0.50 վ. գ., Պետրոս էֆ. Կիւլէսէրեան 10 ս. գ., 2 50 վ. գ., Պետրոս էֆ. Ղումրիեան 4 ս. գ., 2 վ. գ., Պետրոս էֆ. Մալխասեան 5 ս. գ., 2.50 վ. գ., Սարգիս էֆ. Մեղրիկեան 5 ս. գ., 2.50 վ. գ., Սարգիս էֆ. Ալթունեան 5 ս. գ., 1 վ. գ., Սարգիս էֆ. Ճանճիկեան 4 ս. գ., 0.50 վ. գ., Սարգիս էֆ. Ներկարարեան 3 ս. գ., 1.50 վ. գ., Սարգիս էֆ. Եսայեան 7 ս. գ., 3.50 վ. գ., Սեդրաք եւ Յարութիւն Գալփոգեան էֆ.ք 10 ս. գ., 5 վ. գ., Սեդրաք էֆ. Չէօկիւրեան 2 ս. գ., 0.50 վ. գ., Ստեփան էֆ. Սիւրմէլեան 8 ս. գ., 3 վ. գ., Ստեփան էֆ. Մրտիկեան 10 ս. գ., 5 վ. գ., Ստեփան էֆ. Մարկոսեան 3 ս. գ., 1.50 վ. գ., Սուրէնեան եղբարք 10 ս. գ., 5 վ. գ., Սիմոն էֆ. Ռիզէլեան 5 ս. գ., 1.25 վ. գ., Սէրվիչէն էֆ. Սիւզմէեան 10 ս. գ., 5 վ. գ., Սմբատ էֆ. Կկուեան եւ եղբարք 2 ս. գ., 0.50 վ. գ., Վարդան էֆ. Ամնաճեան 3 ս. գ., 1.50 վ. գ., Վարդան էֆ. Արգարեան 1 ս. գ., 0.25 վ. գ., Վարդան էֆ. Տէվեան 2 ս. գ., 0.50 վ. գ., Վարդգէս էֆ. Տ. Օհանեան 12 ս. գ., 3 վ. գ., Վահան էֆ. Բէօսէեան 2 ս. գ., 0.50 վ. գ., Տիրատուրեան եղբարք 20 ս. գ., 10 վ. գ., Տէր Համբարձումեան եղբարք 10 ս. գ., 6 վ. գ., Տիգրան էֆ. Մրիհճանեան 10 ս. գ., 2.50 վ. գ., Տաքլա էֆ. Ծածիկեան 1 ս. գ., 0.50 վ. գ., Տիգրան էֆ. Տ. Պետրոսեան 1 վ. գ., Օնիկ էֆ. Մախսոեան 40 ս. գ., 17.50 վ. գ., Օսկիհան էֆ. Կիւլէզեան 1 վ. գ., Ֆէթվաճեան եղբարք 10 ս. գ. 3.75 վ. գ.։ 1120.50 ս. գ., 424 50 վ. գ.։ Արանց բաժնէն ամսական վճարելու ստորագրող 81 անձանց 56ը միայն ցարդ վճարած են 1000.25 դրուշ Օսմ. ոսկին 108 դշ.ի հաշուով։ (Շար.)

Այսօրուան Հեռագիրներ

ՍԵՐՊԻՈՅ ՆՈՐ ԹԱԳԱՒՈՐԸ

Հեռագրական Գործակալութեանց կողմէ հաղորդուած հեռագիրներէն կը հակցուի թէ Սերպիոյ Ալեքսանդր թագաւորը մեռած ըլլալով, Բեդրոս Գարաեորկէվիչ իշխանը արքայական գահը բարձրացած է։

(ԱԺԱՆՍ ՏԸ ՔՈՆՍԹԱՆԹԻՆՈՒԲԼ)

ԲԵԴԵՐՍՊՈՒՐԳ, 16 յունիս.—Թամպովի կառավարիչ Ուրուսով իշխանը Պէսարպիոյ առժամեայ կառավարիչ անուանուեցաւ։

ԲԻՇԹԱ.—Երեսփ. Ժողովին մէջ Հունգարիոյ Նախարարապետ Պ. ֆոն Զէչ ծանոյց թէ Նախարարութիւնը կիրակի օրը իր հրաժարականը մատուցած է կայսեր որ ընդուներ է. յետոյ խնդրեց Ժողովէն նիստերը յետաձգել մինչեւ որ ընտրուի նոր Նախարարութիւնը։ Այդ առաջարկութիւնը ընդունելով նիստը փակուեցաւ։

—Պուտապէշի Քարհաբոնտեն կ'իմանայ թէ կայսրը Էթիէն Թիցա կոմսին յանձներ է նոր նախարարութեան կազմութիւնը։

ԲԱՐԻԶ.—1904ի ելմտացոյցը որ այսօր ներկայացուեցաւ, կը պարունակէ 3,571 միլիոն ֆր.ի ծախք եւ 3,513 միլիոն ֆր.ի հասոյթ, որով 58 միլիոն ֆր.ի բաց մը կայ։ Ելմտական նախարար Պ. Ռուվիէ միջոցներ ձեռք առած է կարգ մը տուրքերու գանձումը աւելցնելու եւ վճարումներ ընելու համար։ Այդ կերպով հասոյթներու գումարը կ'ելլայ 3572 ֆր. այսինքն ծախքերէն մէկ միլիոն աւելի։

ՆԱՆԹ.—Զինուորական ատեանը միաձայնութեամբ անպարտ արձակեց Բորթիէ սեղակաը որ կրօնական միաբանութեանց միջադէպերուն ատեն չէր ուզած մասնակցիլ զինուորական գործողութեան մը։

ԲԱՐԻԶ.—Կրօնական միաբանութեանց խորհրդարանական յանձնաժողովը եւ կեցաւ այն առաջարկութենէն, որով կը սեղմուի լուծեալ միաբանութեանց աշխարհականութիւնը ընդունելու իրաւունքը, վասն զի այնպէս կ'ենթադրէ որ ատիկա չյաջողի Երեսփ. Ժողովին առջեւ։

ՀՌՈՄ.—Կ'ըսուի թէ Պ. Ծանարելլի սկզբունքով ընդունած է նոր նախարարութիւնը կազմելու պաշտօնը։

ՊԵՐԼԻՆ.—Խորհրդարանին համար կատարուած ընտրութեանց արդիւնքը մինչեւ ժամ 11¾ եղած է 53, որոնց 17ը՝ ընկերվարական, 10ը՝ կեդրոնի կուսակցութենէն, 1 պահպանողական, 5 ազատական եւ 20 համեմատական։

(ԱԺԱՆՍ ՆԱՍԻՕՆԱԼ)

ԲԱՐԻԶ, 16 յունիս.—Ելմտական նախարար Պ. Ռուվիէ, այսօր, Երեսփ. Ժողովին ներկայացուց 1904ի ելմտացոյցին ծրագիրը որ հասոյթի վրայ տուրք մը կը պարունակէ։

—Ամէն տարի յուլիս 14ի տօնին առթիւ կատարուելիք զօրահանդէսը յուլիս 17ին տեղի պիտի ունենայ, ի պատիւ Իտալիոյ թագաւորին։

—Արմատական կուսակցութեան գլխաւոր անդամները կը պարաւեն Կաթոլիկներու դէմ ցոյց տրուած անհաւասարութիւնը՝ կրօնական միաբանութեանց օրէնքին գործադրութեանը առթիւ։

—Մօտերս Դեղին Տետրակ մը պիտի հրատարակուի։

ԲԵՐԼԻՆ.— Հունգարիոյ Նախարարապետ Պ. ֆոն Զէչ հրաժարական տուաւ, որ ընդունուեցաւ։ Երեսփ. Ժողովին նիստերը յետաձգուեցան մինչեւ նոր նախարարութեան կազմութիւնը։

ՀՌՈՄ.—Պ. Ծանարելլի չատ մը դիմումներ ըրաւ նոր նախարարութիւնը կազմելու, բայց դժուարութեամբ կը հանդիպի։

ԲԱՐԻԶ.—Սէնի երեսփոխան Պ. Մօժան Երեսփ. Ժողովին ծրագիր մը ներկայացուց տուրքերու ընդհանուր բարեփոխման։ Այս ծրագիրը երեք մասի կը բաժնուի.—1. Ժառանգութեան իրաւունքը սահմանափակել, այնպէս որ չորս պորտէն անդին գտնուող ազգականները չկարենան ժառանգել։ 2. Ալքոլի գումը պետական մենաշնորհի վերածել։ 3. Դրամագլուխի եւ եկամտի վրայ յառաջատուական տուրք մը դնել, որուն ենթարկուի ամէն ոք, բացի կարօտ ազքատներէն։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ 3 Ցուցիս

Օսմ. Քոնսոլիտէ Սեռի Դ.	Օ. Ո.	34	31
Ամէնէն բարձր գին	»	34	35 ½
Ամէնէն վար գին	»	34	27 ½
Բուռլիի երկաթուղի գոց.	ֆր.	131	50
Ամէնէն բարձր գին	»	131	87
Ամէնէն վար գին	»	130	12

ԲԱՑՈՒՄ 4 Ցուցիս

Օսմ. Քոնսոլիտէ Սեռի Դ.	Ք. Կ.	34	36
Բուռլիէի երկաթուղի	ֆր.	131	62
Շնրքէթի Թալրիէ		30	—
Սսմանիէ		—	—
Ռէժի		—	—
Օսմ. Պանքա		—	—
Քոէստի ժէնէրալ Օթմ.		—	—
Դօս. Օթմ. Շանմ է Վալէօր		0	13
Օսմ. Ապահ. Ընկ.		4	52
Թրամուէյ բաժնեթուղթ		6	10
» ժուիսանս		1	70
» պարտաթուղթ		482	—
Քարափ Կ. Գոլսոյ		493	—
Թրանսվալ		117	—
Քրէտի Ֆոնսիէ էժիբսիէն		267	—
Լավրիոմ		80	50
Անատոլլի երկաթուղի բաժնեթուղթ		12	30
« պարտաթուղթ «		527	—

ՓՈԽԱՆԱԿԱԴԻՐ

ոնտոն 3 ամիս	Ղրշ.	111	20
» » » չէք	»	109	38
Բարիզ » »	ֆր.	22	67
» » » չէք	»	22	63 ¾
Պերլին անտոկոս չէք	մարք	16	57
Վիէննա չէք	ֆիոր.	21	06

ԴՐԱՄԱՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

20 ֆրանքնոց	Ղրշ.	87	20
Անգլիական ոսկի	»	109	38
Շօլ եմբէրիտլ	»	20	10
Գրիմիզ	»	51	08
Մէճիտիէ արծաթ	»	108	01
Մէճիտիէ	»	—	—
Բուպլի Թղթադրամ	Օ. Ո.	5	60

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

ԼՈՆՏՈՆ, 16 Ցուցիս

Անգլիական Ք նսոլիտէ	91	—
Օսմանեան Ռանթ սէռի Բ.	69	75
» » » Գ. բաց.	31	37
» » » Գ. գոց.	31	63
Օսմանեան Պանքա	14	12
Ռուսական 1890	—	—
Էկզոնական 5 %	42	—
» Մոնօքոլ	45	—
Պուլկարական 1888	94	50
Էժիբսիէն ռենթիէ	105	75
Բուլինիա	102	75
Թրանսվալ	4	50
Այտին երկաթուղի	14	50
Քոխանակագիր	25	35

ԲԱՐԻԶ, 16 Ցուցիս

Ֆրանս. Ռանթ 3 %		97	20
Օսմ. Քոնս. սէրի Դ. բաց.	Ղրշ.	32	15
» » » գոց.	»	32	25
» » » Բ.	»	—	—
» » » Գ.	»	34	32
Օսմ. Կայս. Պանքա	ֆր.	608	—
Օսմանիէ	»	—	—
Բուռլիի երկաթուղի	»	132	—
Օսմ. Մաքսատուն	»	478	—
Օսմ Ռէժի	»	—	—
Բրիօնիթ Թիւրք 4 %	»	504	—
Քրէտի Լիոնէ	»	1090	—
Իտալական Ռանթ	»	103	95
Սպանիական արտաքին	»	88	65
Թրանսվալ	»	115	—
Զէջ Լոնտոնի վրայ	»	25	165
Դրամագրոյ	»	—	—

ՎԻԷՆՆԱ, 16 Ցուցիս

Քոխան. Լոնտոնի վրայ	ֆր.	239	50
Բուռլիի երկաթուղի	»	125	50
Օսմ. Ռէժի	»	—	—

ՊՐԻՈՒՍԷԼ, 15 Ցուցիս

Օսմ. Քոնս. սէրի Դ.	31	92
Բուռլիի երկաթուղի	131	25

ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ա.Զ Դ.—Հանրային Պարտքի Վարչական Խորհուրդը կը ծանուցանէ 4% Բրիօրիթէ պարտաթուղթերէն ունեցողներուն թէ 1890 ապրիլ 15/27ի Կայս. հրովարտակին Ժ Դ. յօդուածին տրամադրութեան համաձայն, ջնջուած պիտի նկատուին այն բոլոր կտրօնները որոնք գանձուած չեն իրենց պայմանաժամէն մինչեւ վեց տարի։ Հետեւաբար Հանր. Պարտքի Սնուցկին պիտի մնան լիցուած պարտաթուղթերուն 14 թիւ այն կտրօնները, որոնց պայմանաժամը կը սկսի 1897 սեպտ. 1/13էն, եթէ չգանձուին մինչեւ 31/13 սեպտեմբեր 1903

* * *

Հանր. Պարտքի Վարչական Խորհուրդը կը ծանուցանէ Հանր. Պարտքի թուղթերէն ունեցողներուն թէ, 1881 դեկտ. 8/20ի Կայս. հրովարտակի Ե. յօդուածին 5րդ հատուածին տրամադրութեան համաձայն, ջնջուած պիտի նկատուին այն բոլոր կտրօնները որոնք գանձուած են Պարտքի Վարչութեան պիտի մնան, եթէ չգանձուին մինչեւ 31/13 սեպտ. 1903։ 8—16

ԱՄԷՆԷՆ ԿԱՐԵՒՈՐԸ

—o—

Պատիւ ունիմ ծանուցանել մեծարգոյ հանրութեան թէ Ղալաթիա Խալիլ Փաշա Խան փողոց թիւ 13 խանութը ճաշարանի վերածելով յառաջիկայ յունիսի սկիզբնէրը պիտի բացուի, «Օսմանլը էվ եէմէքխանէսի» անունով։

Արդէն վստահ հանրութեան քաջալերութեան վրայ, կը յայտարարեմ որ աւելի հոգ պիտի տանիմ ընտրանօք եւ համով հոտով տունիկերակուրներ պատրաստելու եւ գոհացում տալու ըստ կարելւոյն։

Դոնսոլիոտ խանի Նախկին ծանօթ խոհարար

ՀԱ.ԿԻ ՆԵՇԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

2—36

Օ ԲՐՕԿՐԷ

ՄԵՔԵՆԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ԼՈՒԱՑՔ-ԱՐԴՈՒԿ ԵՒ ԳՕԼԱՅԻ

49 Բեռա Թագսիմ, Վալիտի Զեշմե փողոց 49

Կը ծանուցուի արգոյ հասարակութեան թէ

ՋՂԱՑԻՆ ԷՔ

ԿԱՐԻՍՏԷՐ, ՊԻՏԻ ԲԺՇԿՈՒԻՐ

Ամենէն շնչին պատճառով շատ անգամ ջղային հիւանդութեան կ'ենթարկուի մարդ և եթէ կարեւորութիւն չտալով անփոյթ գտնուի ինքզինք դարմանել սալու, հիւանդութիւնը աստիճանաբար կը յառաջանայ և մինչև իսկ ապագայ գալակներուն կը փոխանցուի։ Լուսնոտները, և ուրիշ ջղային հիւանդութենէ տառապողներ, կամ այն է որ իրենց ծնողքէն ժառանգած են սոսկալի հիւանդութիւնն և կամ հիւանդութեան նոր սկսած ատեն կարեւորութիւն չտալով անոր, իրենց այսօրուան դժբախտ վիճակին հասած են։

Ջղային հիւանդութեանց ամէն տեսակը ալ չուտով կը բժշկուի, եթէ հիւանդը կանոնաւորաբար գործածէ ՎԱԼԷՐԻԱՆԱԹ ՏԸ ԲԻԷՐԼՕ անուն աշխարհահռչակ դեղը։

Այս դեղը անմիջապէս կը հանդարտեցնէ ջիղերն և ջղային հիւանդութեանց ամէն տեսակը արագ և վերջնականապէս կը բժշկէ երկար ժամանակ կրնայ գործածուիլ առանց բնութեան կարգ անցնելու և ազդեցութիւնը կորսնցնելու։ Անքնութիւնը, քնաշրջիկութիւնը, կէս գլխու ցաւը, անդամալուծութիւնը, խեղդութիւնը, մոռացկոտութիւնը, խօսելու անկարողութիւնը, ցակոտութիւնը, դիւրագրգռութիւնը, ջղային հաղը, սրտի բաբախումը, մարելիքը, սրտմսսը. մղձաւանջը, կանոնաւորական անկանոնութիւնը, դժուարաշաւանութիւնն ու ջղային հիւանդութեանց ամէն տեսակը ըստ բժշկուի ՎԱԼԷՐԻԱՆԱԴ ՏԸ ԲԻԷՐԼՕ գործածելով։ Կեղծերէն զգուշանալ։ կը ծախուի ամէն մեծ դեղարաններու և դեղի մթերանոցներու մէջ։

ԼԱ ՆԻՒ-ԵՈՐՔ

ԱՄԵՆԱՀԻՆ ԵՒ ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Զուտ փոխադարձ, հիմնեալ 1845ին

1902 Յունուար 1ին երաշխաւորեալ դոյքը՝ Ֆր. 1,506,000,000.

1901ին ապահովագրեալներուն եղած փոխառութիւնները՝ Ֆր. 34,000,000.

ԼԱ ՆԻՒ-ԵՈՐՔ 600,000էն աւելի ապահովագրեալ ունի, որոնք կը կազմեն Ընկերութիւնը, և որոնց կը պատկանի բոլոր շահերը։ 1901ին ապահովագրելոց վճարուած շահաբաժիններու դումարը՝ Ֆր. 17,500,000։

ԼԱ ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ տեղական բոլոր մինչեւ հիմա ուրիշ որ և է ընկերութենէ կը յանձնուած բոլոր ներքին աւելի անկախ մանդատ և շահաւոր պայմանագրութիւնն է, յանձնուած օրէն սկսեալ անվնասելի է. ըստ զբաղման, համբորդութեան, մահուան տեսակներուն և պատճառի, անձնասպանութեան և մինչեւ իսկ պատերազմի ատեն։ Տեղական բոլոր կնքագրուած փոխառութիւններ 3 տարի ապահովագրին վճարելէ յետոյ, առանց յետագայ ապահովագրին հաշուի առնելու. այս փոխառութեանց գումարները դատ դատ նշանակուած են բոլորին մէջ. 30 որ պայմանաժամ իւրքանչիւր վճարման համար առանց տոկոսի, վճարումները դադրեցնելէն մինչեւ 5 տարի վերջին շարունակելու առանձնաշնորհումը, յետնեալ ապահովագիրները 5 առ 100 տոկոսով հանդերձ վճարելով. մէկ տարեվերջ ընելէ յետոյ իրաւունք կորուսա չկայ։ Ապահովագրութեան երկարաձգումը, բոլորին մէջ նշանակուած ժամանակամիջոցի մը համար, այնպէս որ այդ ժամանակամիջոցին մէջ եթէ մահ պատահի, ապահովագրեալ գումարը կը հատուցուի ամբողջութեամբ, առանց հաշուի առնելու անվճար մնացած ապահովագիրները։

ԼԱ ՆԻՒ-ԵՈՐՔ 4 առ 100 տոկոսաբեր պարտքեր ալ ունի. որ աշխարհի մէջ ցարդ գտնուած պայմաններէն ամէնէն աւելի նպաստաւորն է։ Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել։

Տնօրէնութիւն ի Թուրքիա
Ճ. ՈՒ. ՀՈՒԻԴՕԼ ԵՒ ԸՆԿ.
Գլխաւոր Պատուիրակ
Ա. ՋՈՒՀԱՃԵԱՆ

Գոլիս, Հուէթ-ի խան
Վայրոտա փողոց, Վէթ-ալիս խան
Ղալաթիա

ՍԱՆԴԱԼ ՄԻՏԻ

ՄԻԱԿ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ՄԻՋՕՐԻ ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ՍԱՆԴԱԼՈՎ

SANTAL MIDY

ՍԱՆԴՕԼ ՄԻՏԻ

Անշնաս. կը ջնջէ սոքաճխան, փլուզեր, ներքնոտները, 48 ժամուան մէջ կը բուժէ հոսուքները. յոյժ ազդեցիկ է միզանցքի հիւանդութեանց մէջ, միզանց քարտրոցման, արիւնամիզութեան, առանց միջացաւ պատճառելու զոր առաջ կը բերեն անզուտ և ուրիշ դեղերու հետ խառն սանդալները։
Ամեն բաբսիլ ՄԻՏԻ անունը կը կրէ։
Ամեն դեղատներեր

A.

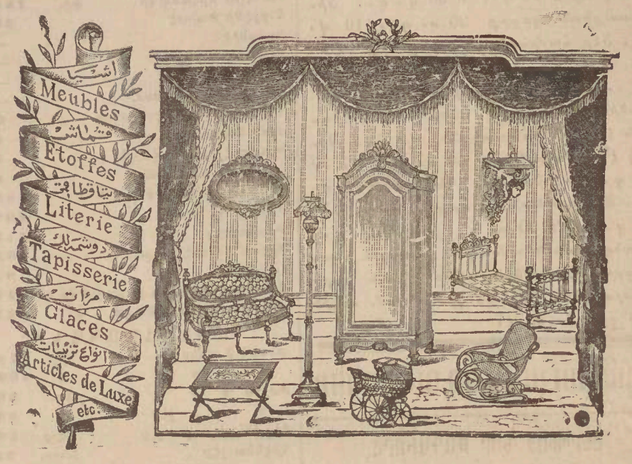

ԱԼԻ ԲԻԶԱ ԷՖԷՆՏԻ

Ղալաթիայի Հայոց եկեղեցիի դէմ թիւ 25

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԿ ԿԱՐԱՍԵԱՑ

ԱՐԻՍ ԵՒ ԸՆԿ

ՇՈՓԵՇԱՐԺ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆ ՀՈՏԵՂԻՆԱՑ ԵՒ ՕՃԱՌԻ

ՀԻՄՆԵԱԼ 1889ին
Կ. ՊՈԼԻՍ
Թահսբալէ

ՎԱՃԱՌԱՆԻՑ

Արուեստագիտական վերջին կատարելագործութեամբ և առաջնակարգ մեքենաներով օժտեալ ու եւրոպայի վարպետի մը հսկողութեան ներքեւ կ'արտադրէ ամենաՆուրբ հոտեղէններ ինչպէս նաեւ Թուալէթի հոտաւէտ և լուացքի պատրաստուներ։

Տեսակի ապնութեան մասին եւրոպական ամենամեծ գործարաններու տարբերաց դէմ մրցելու առաւելութեան կը միացնէ գիներու դիւրազանց ժամանութիւնը։ Փափաքողներուն քարթոլոը ձրի կը ղրկուի։

Մեծաքանակ գնում ընել ուզողները կրնան դիմել Կ. Պոլսոյ մէջ Օրոսաբ Պաք և Կ. Ինճիճեան Որդիք վաճառատուններ, իսկ գաւառներու և օտար երկիրներու մէջ դիմել գործակալութեանց որ ի ստորեւ, ուր պիտի գտնեն նմոյշներու ցուցադրութիւն մը՝ պէտք եղած բոլոր տեղեկութիւններով.

ԲԱՐԻԶ.— Գ. Գ. Լաքառիէռ Որդի եւ Ընկ. 28.— Ռիւ Շաճօտէօն։
ՎՈՄՈԱՆ.— Գ. Գ. Ապաք եւ Ընկ.
ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ.— Գ. Մ. Գալֆեան.
ԳԱՀԻՐԷ.— Գ. Հ. Ռոզանթալ.
ՌՈՒՍՃՈՒՔ.— Գ. Գ. Կ. Ինճիճեան Որդիք.
ԶԱՐԿԱ.— Գ. Կէորոն Արտիթի
ԶՄԻՐՆԻԱ.— Գ. Հայնրիխ Վառնինկ.
ՍԻԼԱՆԻ.— Գ. Տինօ Թէրնանտէզ.
ԻՒՄԻՏԻՍ.— Գ. Մ. Բաքուանօ.
ՊԷՅՐՈՒԹ.— Գ. Ֆրանքլէ Շիֆֆնէր.
ՍԱՄՍՈՆ.— Գ. Գ. Պետրոսեան եղբարք.
ՏՐԱԲԻԶՈՆ.— Գ. Ադրիս Կ. Ինճիճեան.
ՍԵԼԱՍՏԻԱ.— Գ. Գ. Վ. եւ Ս. Մեծատուրեան.
ԻԶՄԻՏ.— Գ. Յակոբ Մոմճեան.
ԱԴՅՈՍՈՒԹ.— Գ. Յակոբ Բալօվատալ.

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՏԻԿԻՆ ՌՕԺԷ

Թարգմանեց ԶԱՐՄԱՅՐ

Գաղափարի անուշ վիպակ մը՝ փափկասոս եւ մեր հասարակութեան համար նոր հեղինակի մը կողմէ գրուած՝ ուր պատմուած ընտանեկան կեանքէ պարզ առմամն մէջ սրտայոյզ էջերը չէ որ կը պակսին, եւ որուն ընթերցումը աղնիւ զգացումներ պիտի արթնցնէ սիրտերու մէջ։ Կեղծանուանեղին է Խաչիկ էֆ. Էնֆիէճեանի Նոր Դրատունը՝ Պապը Ալի ճատէսի թիւ 6։ Կը գտնուի բոլոր գրավաճառներու եւայլն քով։ Գին 100 փարա։ Բոսթի ծախքով 3 ղրշ։

ՖԻՒՆԱՐՏ CUNARD

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈՓԵՆԱՒԱՑԻՆ

Որ ամիսը երկու անգամ կը բանիի Լիվերբուլի եւ Արեւելեայց միջեւ

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Իվերնիա	18900	Սիլվանիա	5598
Մաքսոնիա	18900	Քանատիա	4341
Լուքանիա	12950	Էլբիա	3229
Քամբանիա	12950	Բավիա	2945
Դուլթանիա	8845	Թրբիա	2936
Ղումբրիա	8128	Սիբրիա	2935
Եթրուրիա	8120	Սամարիա	2558
Սերվիա	7392	Այբերս	218
Ուրանիա	7269	Շերպուրկ	161

Դիմել առ
ՃՈԼԻ Է. ՍԻԿԷՐ
Joly et Seagor
Մէյմանէքի խան, թիւ 6, 7, 8 Ղալաթիա. Բարձր Ուսաթաքի փողոց։ 25

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԻՄՆՈՒԱԾ
Վեհափառ Սուլթանին Կայսերական Իրատեղով
Որ կը կրէ 2/14 Օգոստ. 1892 Թուականը
(20 սէֆէր 1310)

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Հրդեհի. արկածներու, փոխադրութեանց եւ կեանքի վրայ
ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵՆԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ Եէնի խան, Քարաքէօյ Ղալաթիա

Գործակալ, Գոլսոյ կողմը Օսմ. Գանքայի մասնաճիւղը Եէնի ճամի Հանդարը փողոց, Օսմ. Նամակատան դէմը։

Դեր-գործակալ Գոլսոյ կողմը Գ. Ի. Զաւօխ
Մարբուճճլար, Զարչըը խան, Թիւ 21

Ընկերութիւնը գործակալներ կը փնտռէ Թուրքիոյ այն ամէն քաղաքներու համար, ուր ներկայացուցիչ չունի։ 194

ԱՆՔՌԸ

Հիմնեալ 1858ին

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ ԳՏՆՈՒԱԾ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՄԷՆԷՆ ՀԻՆԸ ԵՒ ԱՄԷՆԷՆ ՏԱՐԱԾԵԱԼԸ

Երաշխաւորութեան գումար Ֆր. 168,000,000 | Վճարեալ գումարներ Ֆր. 277,000,000

Թուրքիոյ եւ Յունաստանի համար ընդհանուր գործակալ
ՍԻԿՖՐԻՏ ԱՏԼԷՐ
Սթամպոլ Ապուս Էֆէնտի խան

ՍԻՆԿԷՐ

ԿԱՑՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ ՀԱՑԹԱՑԹԻՉ

THE SINGER MANUFACTURING Ie.

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անգլ. պողպատէ շինուած ըլլալով, իրենց տոկունութեամբ այնքան գնահատուած են, որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են եւ բոլոր ընտանիքները, դերձակները ու կօշկակարները լոկ Սինկէրի մեքենայ սկսած են գործածել։ Սինկէր Ընկերութիւնը ցարդ 400է աւելի պատուոյ վկայական եւ չքաղրամ ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներէն։

Մասնաճիւղեր բովանդակ Թուրքիոյ մէջ։

Սինկէրի մեքենաները կը ծախուին միմիայն Սինկէր Ընկերութեան վաճառատուններուն մէջ։

Բերա (1. Մեծ փողոց, Պօն Մարշէի դիմաց թիւ. 343 եւ 343 կրկին
(2. » » Կալաթա Սէրայի դիմաց։
Կալաթա (1. Սինկէր խան Թիւնէլի ետեւ.
(2. Թրամվայի կայարանին դիմաց։
Գոլիս (1. Սուլթան Համամ թիւ 2
(2. Սուլթան Պայազիտ, Թրամվայի կայարանին դիմաց թիւ 13։
Սկիւսար Զարէը պոյը, թիւ. 120։

Դասերը եւ նորոգութիւնները ձրի։ Սինկէր Ընկերութեան կեդր. վարչատեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ փողոց, թիւ 343 եւ 343 կրկին, Սարգիս պէյ Տիւզուի տունը։

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈՓԵՆԱՒԻՐ

Ընդմէջ Հալի, Կ. Պոլսոյ եւ Օսեռայի

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Ալպանօ	1069	Գօմօ	1497	Կօգօ	1011	Մալմօ	724	Բօգարիօ	186
Ալէքթ	3607	Գօնկօ	2906	Կրօտնօ	1695	Մարէնկօ	2273	Մարֆօ	1113
Անտէլօ	1541	Գորսօ	895	Հիրօ	775	Մարգէլլօ	3709	Ծիրիօ	1735
Արիսոգօ	2271	Տիտօ	4311	Հիտալկօ	1581	Միքատօ	3557	Միլվիօ	1193
Պասանօ	1822	Տօմինօ	937	Հինաու	3720	Միլօ	1057	Սէրէօ	1200
Պորտտինօ	1264	Տուրօ	2383	Հօրադիօ	3600	Մոնդէպէլլօ	1735	Քասսօ	1328
Պրավօ	1076	Տրարօ	1713	Հումպէր	595	Մուրիլլօ	2419	Թ. Ուիլսըն	1546
Պրիմնօ	841	Տինամօ	504	Իակօ	2354	Նէրօ	1083	Բօքիօ	3827
Պրֆֆալօ	4431	Էպրօ	2464	Իտահօ	5540	Օհիօ	4100	Բօյէտօ	1470
Դէյլօ	1671	Էլտորատօ	1520	Ձիւնօ	1080	Օնտարիօ	4036	Բօրքիտօ	487
Գալիբսօ	1337	Էրազօ	1841	Քէսօ	1053	Օրլանտօ	1535	Ուրպինօ	2429
Գամէօ	1244	Ֆիտօ	954	Քօլբինօ	2307	Բալէրմօ	1637	Վասրօ	1914
Գազօ	1094	Ֆինլանտ	1828	Քօմօ	1700	Բօլօ	510	Վօլօ	1289
Ջիրակօ	2729	Ֆլամինկօ	849	Լէօ	1053	Բիալեօ	2229	Վօլթուրնօ	2396
Միսէրօ	1831	Ֆրանչիսքօ	4582	Լէբանօ	2272	Ռինալտօ	1663	Եէտօ	1850
Գլիօ	2697	Գալիլէօ	3060	Լիվօրնօ	1643	Բօլլօ	1613	Զէրօ	1200
Գոլոբատօ	4235	Գիգանտ	1243	Լօրէնցօ	3191	Բօմէօ	1789		

Վասֆօ չոգենաւը, Նաւապետ Կրին, ընդհանուր վաճառքով Հալէն հոս հասած, պարագած և Օտեսա ուղեւորած է։

Մորոտֆօ չոգենաւը, Նաւապետ Պօքսալ, ընդհանուր վաճառքով Հալէն հոս հասած է։

Այէֆօ չոգենաւը, Նաւապետ Պենկամ, ընդհանուր վաճառքով Հալէն հոս կը սպասի մինչեւ 15ին։

Դիմել առ գործակալ Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆՐԻՔՍՕՆ
Թ. 22—24 Քէլիրիա Մեյլէք խան. Ղալաթա 277

COMP. RUSSE

Navigation à Vapeur et de Commerce

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈՓԵՆԱՒԱՑԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթուան երթեւեկութիւններ

Գշ. 3/16 Օտեսա ժամը 4ին յետ միջօրէի։
Դշ. 4/17 Իզմիր, Բիրէ, Աղեքսանդրիա, ժամը 10ին միջօրէէն առաջ հաղորդակցելով Աղեքսանդրիայէն (Բորդ-Սայիտ, Եաֆա. Գէրուէ, Թարապուլուս-Շամ։
Եշ. 5/18 Սէվաստոպոլ ժամը 10ին միջօրէէն առաջ։
Ուր. 6/19 Օտեսայէ ժամը 10ին միջօրէն առաջ։
Շբ. 7/20 Տարտանէլ, Այնորոզ, Սելանիկ, Իզմիր, Քիոս, Թարապուլուս-Շամ, Գէրուէ, Եաֆա, Բորդ-Սաիտ, Աղեքսանդրիա ժամը 4ին յետ միջօրէի։

ՇՈՓԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՈՓԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅՈՑԿԱՆ
Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

ՍԳԱՍՈՒԱԾ ՇՈՓԵՆԱՒԻՐ
Յունիս 22ին Միճկրէլի, Սեւ Ծովէն։

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ
Յունիս 17ին Սիրիասի Սմիռն. Տրապիզոն, Գաթում և Նովռ օսիա։
» 23ին Միճկրէլի, ուղ. Մարսիլիա։
Տեսնել ուղղակի Բարիզի համար։
Առաջին կարգի 245 Ֆրանք. Բ. կարգի 175 Ֆրանք. Տեղեկութեանց համար դիմել Գոլոնեալ Ֆրանսական Հանի Բարեփոխ Հանի Բարեփոխ։ 516 Բ. ՌԷՍՈՒԼ

ՅՐԼՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ ԵՒ ԸՆԿ.
ՇՈՓԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Լիվերբուլի եւ Արեւելից միջեւ բանող օգ.

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Վիրջորիան	10500	Ֆլավիա	3500
Ամէնեան	10500	Էմիրէզին	3500
Թէսորիան	10500	Արրժ.ըն	3000
Լանքասթրիան	9000	Այմէրիան	3500
Ֆիլատէլֆիա	9000	Արապիան	3500
Գօլօմպիան	8000	Ռէնիան	2500
Ֆորտիան	8000	Անտալուզիան	2500
Պասդոնիան	8000	Ֆլզաշիրն	2500
Ֆիրմինիան	8000	Լէսպիան	2000
Ֆալէրնիան	3700	Մինեօ	900
Վավնիան	3700	Օքսրդ	800
Ֆլամինիան	3700	Լիսպօն	80
Ֆապիան	3500		

Ապրանքի տէրերէն կը խնդրուի իրենց ապրանքն այլուր փոխադրելու կամ Ղալաթիոյ մաքսատունը հանելու համար իրենց հրահանգը ղրկել շոգենաւին ժամանումէն 24 ժամ առաջ։

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել առ ԵՑԱՐ ԼԱՆՏՆԵՐԷՆ
Ղալաթիա, քարափին վրայ մաքսատան հին տեղը

600

ՄՈՍ

ՇՈՓԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Լիվերբուլի, Գլասգոյի, Միջերկրականի եւ Սեւ Ծովի միջեւ բանող օգտակարաւ.

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Բամսէգ	3000	Թիպս	2500
Անպիս	3000	Նէրթիս	2400
Թէյպը	3000	Օսայրիս	2250
Գեանորուս	3000	Բէրա	2250
Ֆարոս	3000	Սֆինքս	2000
Օսմանլի	3000	Կասբրնի	1500
Մարիոթիս	2500	Գիւէրա	1500

Դիմել առ Ժ. Վ. ՈՒԻԹՕԼ և ԸՆԿ.
Ուէթրոյ խան
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.
1.4 21. Հէյմ Սարիգ Լեմբուլ։

Արտօնատէր ԶԱՐԵՀ ԵՈՒՍՈՒՖԵԱՆ

ԹԵՐԹՕՆ "ԱՐԵՒԵԼՔ,,Ի (67)

ՖՈՐԹԻՒՆԷ ՏԻՒ ՊՈՒԱՆՈՊԷ

ԿՏՐՈՒԱԾ ՁԵՌՔԸ

ԺՕՐԺԻԻ ՇԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ի

Սակայն Մաքսիմ իր թեւը անցուցած էր համբաւաւոր ապարանչանը։

Լիզպոն փողոցը հասած միջոցին՝ գոց կառք մը տեսաւ, որուն ձիերը իր ուղղութիւնը գրաւեցին իսկոյն, որովհետեւ ամէն վայրկեան բաներով կը շտապէր։

Կառքը քաշող ձիերը հինալի գնացք մը ունէին, ու կառապանը սքանչելի կերպով կը վարէր զանոնք։

Աւելին պէտք չկար, որպէս զի Մաքսիմ կանգ առնէր, դիտելու համար կառքին անցնիլը։

Ձիերը հմայիչ եղաւ, կառապանին քով տեսնելով գրասենեակի սպասեակի զգեստ հագած մարդ մը. ու շատ զարմացաւ, կառքին մէջ նստած տեսնելով Ռոպէր տը Բարնսէլը։

Հազիւ ատեն ունեցաւ զայն դիտելու, բայց կրցաւ նշմարել որ իր մօրեղբօր նախկին քարտուղարը շարժում մը ըրած էր, ինքզինքը ծածկելու համար։

—Նոյն ինքն է մրմնջեց Մաքսիմ, աչքերով հետեւելով մէկէորի պէս սրացող կառքին։ Երէկ, իմացայ թէ Բարիզ կը գտնուէր, բայց խեղճ Ալիսի պէս ես ալ չէի գիտեր թէ կառքով կը պտտի հոն։ Աւասիկ գիւտ մը որ անգամ մըն ալ կ'այլափոխէ բոլոր իմ գաղափարներս։ Ո՞ւր կ'երթայ այդ տարաբաղդ աղան։ Ի՞նչ գործ ունի այդ կառքին մէջ։ Հիմա կը սկսիմ հաւատալ թէ զայն ամբաստանող Ռուսը իրաւունք ունի։ Պ. Ռոպէր յարաբերութիւն ունի հարուստ անձերու հետ։ Բնական չէ ասիկա։ Ինձի այնպէս կը թուի որ այդ յուսահատ սիրահարը բաւական հաճելի կեանք մը կը վարէ։ Արդարեւ իրաւունք չունիմ պաշտպանելու զայն։ Պուլոյի Նրբուղիին մէջ անոր հետ փոքր բացատրութիւն մը պիտի ունենամ, որ անշուշտ նպաստաւոր չպիտի ըլլայ, որովհետեւ չեմ յուսար թէ կարենայ արդարացնել ինքզինքը։ Աւելի դէշ իրեն համար։ Իմ պարտքս է աղդարարել Ալիսի, ու այդ բանին մէջ չպիտի թերանամ։ Ալիս պիտի իմանայ թէ իր սիրած մարդը չատ կասկածելի երեւոյթ ունի եւ թէ իր վրայ կը խնդայ, երբ վշտագին պարերութիւններ կ'ուղղէ իրեն։ Տեսնենք դարձեալ պիտի պնդէ՞ ա-

Առջի օր կարդացած էր թէ Սէնի մէջէն որսացուած ձեռքը Մորկի մէջ ցուցադրուած էր. տարտամ յոյս մը ունէր թէ զանազան դէպքերու բաժնին մէջ պիտի կրնար տեղեկութիւններ գտնել այդ անօրինակ ցուցադրութեան մասին։

Նախ խորհած էր Մորկ երթալ, հանդիսատես ըլլալու համար բազմաթիւ հետաքրքիրներու ընծայած տեսարանին։ Ցետոյ խղճահարութիւն ունեցած էր։ Մտովի ըսած էր թէ անպատշաճ բան պիտի ըլլար երթալ ալքատալ այն ապակեդարանին առջեւ, որուն մէջ ցուցադրուած ձեռքին ուրկէ գալը գիտէր։ Իրեն այնպէս կը թուէր թէ յարգանքի պակասութեան մէջ գտնուած պիտի ըլլար հանդէպ արդարութեան, որ յանցաւորը կը փնտռէր։

Այս չատ գովելի խղճահարութեանց կը խառնուէր գարշանքի զգացում մը։ Շատ չշլատած ու կրած էր այդ կորուած ձեռքը, որով նողկանք պիտի զգար, եթէ նորէն տեսնէր զայն։ Այսպէս ի վերջոյ ետ կեցած էր այդ խորհուրդէն։

Բայց Մաքսիմ կ'ուզէր գիտնալ թէ ի՞նչ կ'ըսուէր կորուած ձեռքի ցուցադրութեան մասին. աչքին առջեւ կը բերէր այն հաճոյքը զոր պիտի զգար կարդալով առտուան թերթերու լրաբերներուն անհեթեթ խորհրդածութիւնները եւ առխարխափ կարծիքները։

Մաքսիմ հրճուանք կը զգար խորհելով թէ ամբողջ Բարիզ կը զբաղէր այդ գաղտնիքով, եւ թէ միայն ինք գիտէր ճշմարիտ պատճառը այդ անդամահատութեան՝ զոր մարդասպանի մը կը վերագրէր հանրութիւնը։

Սա իրաւ է որ իր գիտութիւնը հոտ կանգ կ'առնէր, քանի որ ամէնուն պէս ինքն ալ կը փնտռէր ձեռքին տէրը։

Միայն թէ ինք կը յուսար ընդհուպ գտնել զայն։

Ուստի լրագիր մը ձեռք առաւ Մաքսիմ, ու երրորդ երեսը աչքէ անցընելով, առաջին ակնարկով մը իր ուշադրութիւնը գրաւեց գլխագիր վերնագիրով սա յօդուածը.

ԳԱՂՏՆԻՐ ԳԱՂՏՆԻՐԻ ՎՐԱՑ

Այս ապաւորիչ վերնագրէն հրապուրուած, սկսաւ կարդալ... ու իմացաւ այնպիսի լուր մը՝ որուն չէր սպասեր սակայն։

«Երէկ իրիկուն, բաւական ուշ ատեն, կը գրէր լրագիրը, չատ արտակարգ դէպք մը պատահած է Մորկի մէջ։

«Մեռեալներու սրահին մէջ ցուցադրուած ձեռքը անհետացած է. գողցուած ըլլալուն վրայ բնաւ կասկած չկայ։

«Ի՞նչպէս եւ ո՞րի կողմէ կատարուած է այդ գողութիւնը։ Ասիկա է որ մութ կը մնայ։»

—Շատ զարմանալի բան, մրմնջեց Մաքսիմ։

Ու ստիպուեցաւ պահ մը ընդմիջել իր ընթերցումը։

Սպասեակը կը բերէր ոստրէները։

Բայց երբ իր առջեւ դրուեցան երկվեցեակ մը մարէն եւ անոր անդիմադրելի լրացուցիչները, կարագ, լիմոն եւ գինի, Մաքսիմ նորէն սկսաւ լրագիրը կարդալ անյագօրէն։

Աւասիկ քիչ մը առաջ կարդացածին շարունակութիւնը.

«Այս տեղեկութիւնը մեզի հասած ըլլալով թերթը մամուլի յանձնուած պահուն, չենք կրնար մանրամասնութիւններ հաղորդել այդ տարօրինակ գողութեան եղանակին վրայ։

«Սակայն իմացանք թէ ձեռքը գողցուեր է այն միջոցին երբ Մորկի պահապանները կը ճաշէին։ Ամբողջ օրը ցուցադրուած էր կորուած ձեռքը, եւ տակաւին հոն կը գտնուէր, երբ հաստատութեան դուռները գոցուեցան։ Գիշերային պահապանը, ժամը տասնին առէնները կատարած պտոյտին ատեն նշմարեր է որ անհետացած էր ան։

(Շարունակելի)